

Univerzita Karlova v Praze
1. lékařská fakulta

Specializace ve zdravotnictví

Adiktologie

ID oboru: B5345

Bc. Barbora Drbohlavová

Gambling v České republice: prevalence a souvislosti

Gambling in the Czech Republic: prevalence and consequences

Bakalářská práce

Vedoucí práce: MUDr. Viktor Mravčík

Praha: 2013

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem řádně uvedla a citovala všechny použité prameny a literaturu. Současně prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze, 2.5.2013

Barbora Drbohlavová

Identifikační záznam

DRBOHLAVOVÁ, Barbora. *Gambling v České republice: prevalence a souvislosti. [Gambling in the Czech Republic: prevalence and consequences]*. Praha: 2013. 47 stran, 26 příloh. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, 1. lékařská fakulta, Klinika adiktologie. Vedoucí práce MUDr. Viktor Mravčík.

Abstrakt

Kvantitativní výzkumná práce se zabývá analýzou prevalence a dostupnosti hazardních her v České republice. Teoretická část definuje hazardní hráčství, zabývá se patologickým hráčstvím, jeho léčbou a jeho dopady na jedince i jeho okolí. Uvádí základní přehled české literatury na toto téma a věnuje se i legislativní stránce věci. Praktická část je rozdělena na popisně statistickou a korelačně analytickou. Popisná statistika rozebírá absolutní a relativní počty heren a kasin v okresech a krajích České republiky a zjišťuje, které regiony jsou hazardem zatíženy více či méně. Ukazuje, že zatížena hazardem nejsou jen velká města jako Praha, Brno či Ostrava, ale i menší okresy často blízko hranic státu. Korelační analýza zkoumá souvislost prevalence hazardních her se sociodemografickými a ekonomickými ukazateli. Tato souvislost se prokazuje především s nezaměstnaností, pohybem obyvatel a rodinnými faktory.

Klíčová slova

gambling – hazardní hry – patologické hráčství – prevalence – korelační analýza

Abstract

This thesis is a quantitative research paper which analyses the prevalence and accessibility of gambling in the Czech Republic. The theoretical part defines gambling, deals with pathological gambling, its treatment and its impacts on the individual and their environment. It lists a basic review of Czech literature on this topic and pays attention to the legislative aspect. The practical part is split into descriptive statistics and correlation analysis. The descriptive statistics works with absolute and relative numbers of gaming clubs and casinos in districts and provinces of the Czech Republic and finds out which regions are more or less burdened with gambling. It shows that not only big cities are burdened with gambling but also smaller districts often near the state borders suffer from it. The correlation analysis

studies the connection of the prevalence of gambling with sociodemographic and economic indicators. This connection is apparent especially with unemployment, migration and family factors.

Key words

gambling – games – pathological gambling – prevalence – correlation analysis

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Hazardní hraní a jeho dopady.....	2
2.1 Definice patologického hráčství a jeho diagnostika.....	2
2.2 Škály a indexy závažnosti hraní.....	3
2.3 Léčba.....	3
2.4 Přehled literatury.....	5
3 Kontext loterního průmyslu.....	5
3.1 Typy loterií.....	6
3.2 Druhy výherních hracích přístrojů.....	6
3.3 Výše sázek, výher a proher.....	7
3.4 Provozování výherních hracích přístrojů.....	9
3.5 Odvody z loterií a podobných her.....	9
4 Cíl práce.....	10
5 Výzkumné otázky a hypotézy.....	11
6 Metodologie.....	12
7 Výsledky.....	17
7.1 Popisná statistika.....	17
7.2 Korelační analýza.....	36
8 Diskuse.....	40
9 Závěr.....	42
Zdroje.....	44
Datové zdroje.....	45
Přílohy.....	45
Obrázky hracích přístrojů.....	45
Seznam tabulek, grafů a obrázků.....	47

1 Úvod

Hra je jednou z prvních činností, kterou dítě po nasycení fyzických potřeb vykonává. Hrou se učí, hrou zahání nudu, při hře si zkouší osahat hranice svého jednání a jeho důsledků. Hraní si je nám vrozené a není omezeno jen pro dětský věk. Dospělí si pro své pobavení vymysleli hry, které už ovšem nejsou „jen jako“. Jsou to hry, ve kterých vyhrávají a prohrávají peníze, které většinou získali svým vlastním úsilím. Do určité míry lze tuto činnost považovat za zábavu, odreagování a rekreaci, od určitého stupně se později jedná o problémové a patologické hráčství, které způsobuje velké množství finančních, sociálních i zdravotních problémů nejen dotyčnému hráči, ale i jeho rodině, přátelům i spolupracovníkům.

Samotné slovo **gambling** znamená hazardní hráčství, v anglické literatuře se pro popis závažnějších stupňů hráčství používají pojmy **problem gambling** a **pathological gambling**, někdy jako totožné pojmy, někdy odlišené podobně jako u problémového užívání návykových látek a závislosti na nich.

Gamblingem či hráčstvím se pro naši potřebu myslí hra v kasinech a hernách, karetní hry a sázky, jejichž principem je risk (hazard) prostřednictvím vsazení finančního obnosu na výsledek založený na náhodě. Všechny tyto typy hraní lze provozovat i přes internet, aniž by hráč opustil svůj domov. Tato extrémní dostupnost potenciálně rizikové činnosti napovídá, že rozsah patologického hráčství v České republice je pravděpodobně větší, než odborná veřejnost tuší. Oblast gamblingu a přidružených potenciálně sociálně patologických jevů jako je patologické hráčství, užívání návykových látek a kriminalita také není dostatečně prozkoumána. V roce 2012 Národní monitorovací středisko (NMS) do své Celopopulační studie užívání návykových látek poprvé zařadilo i baterii otázek na hráčství a v letošním roce má NMS úkol zabývat se hazardem v celé jeho šíři, počínaje rozsahem hráčství v ČR přes legislativu po vztah k dalším společenským jevům. Problematika hazardního hráčství není otázkou pouze Prahy nebo velkých měst. Dostupnost výherních hracích přístrojů je vysoká i v menších obcích, kde se navíc častěji promítá do socioekonomické úrovně rodin, které jsou závislé na sociálních dávkách, protože tyto obce bývají ve vyloučených lokalitách. Příjmy rodin ale často končí právě ve výherních (nebo spíše proherních) automatech. Jednou z mála obcí, kde se zastupitelé rozhodli zakázat na svém území hazard, je obec Teplá (okres Cheb). Nelze také pominout příjmy, které jsou s provozováním heren a kasin spojeny a to

nejen na úrovni jednotlivých provozoven (příjmy z konzumace nápojů), ale i na úrovni obcí a státu (odvody na veřejně prospěšné účely a další povinné poplatky). Je proto nasnadě, že zákaz či alespoň omezení provozování hazardních her není vždy rozhodujícími orgány podporováno, přestože je hráčství velmi rizikové a jeho negativní důsledky dopadají na širší sociální okolí patologického hráče, na jeho rodinu a přátele, zaměstnavatele a věřitele. Přitom finanční příjmy, které obce z hazardu získávají zpět na odvodech, jsou zanedbatelně nízké v porovnání s obnosy, které získávají provozovatelé automatů.

Pokud víme, že závislost na drogách devastuje jak samotné uživatele, tak i celou společnost, a že gambling je závislost či porucha, která je ještě méně prozkoumaná a navíc „legální“, můžeme si domyslet, jaké obrovské negativní dopady má za současné podpory ze strany legislativy i sázkového průmyslu.

V letošním roce díky nálezů Ústavního soudu obce dostaly možnost rozhodovat o provozování výherních hracích přístrojů samy a okamžitě prostřednictvím obecně závazné vyhlášky. Mnoho z nich jistě tuto příležitost jako omezit hazard, který negativně dopadá především na lokální socioekonomickou úroveň obyvatel, využije.

2 Hazardní hraní a jeho dopady

2.1 Definice patologického hráčství a jeho diagnostika

Patologické hráčství je v Mezinárodní klasifikaci nemocí definováno jako porucha charakterizovaná opakovanými epizodami hráčství, které postupně ovládají všechny další oblasti života hráče jako jsou rodinné a sociální hodnoty, zaměstnání a trávení volného času. Tyto epizody pokračují i přes přibývání negativních dopadů hraní na jedince. V těchto ohledech se hráčství podobá závislosti na návykových látkách. Přesto je patologické hráčství v MKN-10 i v americkém DSM-IV zařazeno pod impulzivními poruchami, resp. v MKN pod nutkavými a impulzivními poruchami a v DSM pod poruchami kontroly impulzů, s pyrománií, kleptománií, trichotillománií a ostatními impulzivními poruchami (intermitentní explozivní porucha a ostatní). Různí autoři se rozcházejí v názoru, zda je patologické hráčství poruchou kontroly impulzů (Milton, 2006) anebo behaviorální či nelátkovou závislostí (Jazaeri a Bin Habil, 2012). Jeho zařazením mezi málo časté poruchy jako by autoři klasifikací dávali najevo, že není tak závažné jako látkové závislosti, že je vlastně okrajovou záležitostí.

Kritéria závislosti na návykových látkách podle MKN zahrnují craving, potíže v

kontrole užívání látky, abstinenční příznaky, toleranci, omezování ostatních činností a pokračování v užívání i přes škodlivé důsledky. Definice DSM nezahrnuje craving, na druhou stranu dává větší váhu na sníženou kontrolu užívání a vztahu k látce (Nešpor, 2003). Kritéria patologického hráčství jsou téměř totožná: také popisují toleranci, abstinenční syndrom, sníženou kontrolu v podobě často neúspěšných pokusů omezit hraní, omezování sociálních, pracovních a rekreačních aktivit, negativní dopady na okolí.

Při diagnostice je potřeba odlišit patologické hraní od hraní manických a sociopatických osob. Nadměrně hrající jedinec často trpí zdravotními obtížemi jako jsou bolesti zad a nohou z dlouhého sezení či stání, bolestmi hlavy a očí, kašlem, pokud kouří. Trpí také poruchou spánku a obávají se věřitelů. Často chodí pozdě domů i do práce, odkud opět brzy odcházejí. Půjčují si peníze a vytvářejí složitou síť splácení dluhů. Mohou také lhát, být podráždění a konat trestné činy finančního rázu (Frouzová, 2003).

2.2 Škály a indexy závažnosti hraní

Existuje několik dotazníkových nástrojů pro posouzení závažnosti gamblingu. Asi nejčastěji používaný je dotazník South Oaks Gambling Screen (SOGS)¹, který obsahuje 16 otázek. 1 – 5 kladných odpovědí značí určitý problém, 6 a více značí patologické hráčství. Dalšími jsou např. Problem Gambling Severity Index², Canadian Problem Gambling Index³ atd. Tyto nástroje obvykle rozlišují alespoň dva stupně hráčství, tedy méně a více problémové.

2.3 Léčba

Zatímco užíváním drog a léčbou závislosti na nich se odborníci zabývají už mnoho desetiletí, poprvé se hráčství snažili léčit v USA v roce 1969 a až v roce 1985 začal vycházet odborný časopis Journal of Gambling Behavior. V České republice se léčba mohla začít rozvíjet až v době, kdy se také masivně rozšířila nabídka příležitosti hrát, tedy na začátku 90. let. Odborníci si všímali u hráčů častých duálních diagnóz a snížené frustrační tolerance.

1 Český např. http://www.drogy-info.cz/index.php/o_nas/evaluace/banka_evaluacnich_nastroju/dotaznik_na_patologicke_hracstvi_t_he_south_oaks_gambling_screen

2 Např. <http://www.problemgambling.ca/EN/ResourcesForProfessionals/Pages/ClinicalToolsProblemGambling.aspx>

3 Např. <http://www.ccsa.ca/Eng/Priorities/Gambling/CPGI/Pages/default.aspx>

V odborné literatuře se udává, že pomoc vyhledá jen asi 8 % patologických hráčů (el-Guebaly et al., 2006). Další komplikací léčby je fakt, že v České republice není dostatek specializovaných zařízení pro jejich léčbu. Obvykle se léčí v psychiatrických léčebnách společně se závislími na alkoholu a návykových látkách. Často pacienti trpí duální diagnózou jak závislostního, tak jiného psychiatrického rázu, což léčbu dále ztěžuje. Existuje několik studií efektivity léčby patologických gamblerů (Nešpor, Scheansová, nedat.), ale je pravděpodobné, že prevence hazardního hráčství je levnější než jeho léčba, a to jak finančně, tak sociálně (zamezila by sociální devastaci hráčů a jejich okolí).

Na gambling lze nahlížet kromě závislostního hlediska i z pohledu psychodynamických teorií, biochemie mozku, sociologie atd. V klasifikacích MKN i DSM je patologické hráčství řazeno nikoli pod závislostními poruchami, ale pod poruchami kontroly impulzů. Oba typy poruch přesto k sobě mají blízko, proto lze jak závislé na návykových látkách, tak gamblery léčit společně, na druhou stranu důvody pro vstup do léčby se liší. Uživatele drog motivuje (nebo by měla motivovat) k léčbě touha přestat brát drogy, zatímco gamblery motivují hlavně vnější faktory jako problémy s věřiteli, hrozba ztráty zaměstnání a hrozba ztráty rodiny. Přesto jsou si tyto dva typy poruch podobné, a proto se patologické hraní také často nazývá nelátkovou závislostí.

Léčba patologického hráčství probíhá podle modelu 4I (Inventura, informace, iniciativa, idea). První část je hlavně motivační. Inventura znamená získání přehledu o současné hráčově životní situaci, tzn. v jakém stavu je rodina, práce, finance a zdraví. V druhé fázi hráč zpracovává informace, které mu pomohou se změnou. Vhodná technika je relaxace a nácviky zvládnání stresu a emočního zahlcení. Ve fázi iniciativy už si hráč připustil, že má problém a je schopen spolupracovat. V této části léčby je významná prevence relapsu a nácvik sociálních dovedností. V závěrečné fázi klient pracuje na pozitivním životním stylu a obnovuje přerušené vztahy.

Léčba také obsahuje 4 základní části: přerušování hraní, změna při zacházení s financemi, prevence relapsu a změna životního stylu. Tyto části jsou velmi podobné modelu léčby drogových závislostí. Bažení lze zvládat i farmakoterapií. Významná je i práce s rodinou patologického hráče. Přestože to často bývají členové rodiny, kdo si všimnou podezřelého chování, obvykle nepracují na léčbě s odborníkem dlouhodobě a snaží se problém vyřešit v kruhu rodiny. Až ve chvíli, kdy jsou finanční rezervy

vyčerpány, se vracejí pro odbornou pomoc. U mladistvých gamblerů se může objevovat kodependence, protože problém dítěte je pak jediný, co rodiče drží pospolu (Frouzová, 2003).

2.4 Přehled literatury

V českém prostředí se hazardním hráčstvím z pohledu léčby zabývá především primář pražské psychiatrické léčebny v Bohnicích Karel Nešpor, který mnoho svých často svépomocných příruček nabízí volně ke stažení na webových stránkách www.drnespor.eu, a psycholožka Magdalena Frouzová, která kapitolou o gamblingu přispěla do monografie *Drogy a drogová závislost* (Kalina et al., 2003). Významný text je článek *Kolik je v České republice patologických hráčů?*, ve kterém jeho autoři Ladislav Csémy z Psychiatrického centra v Praze a Karel Nešpor odhadují počet na 0,5 – 1 % populace, tedy minimálně 50 až 100 tisíc osob a několikrát více problémových hráčů a těch, na které tento problém dopadá sekundárně, tedy rodiny, zaměstnavatelé, věřitelé atd. (Nešpor, Csémy, 2005).

Dále k tématu vzniklo několik studentských, bakalářských a diplomových prací, které na věc dívají např. z legislativního pohledu (Kovář, 2009, Pobořilová, 2012), matematických modelů (Surák, 2011), prevalenčních a finančních stran (Salivar, Řezáčová, Vlasáková, 2010) atd. Tématu se věnoval ve své Studii hazardních her také senátor Josef Novotný (2008), který analyzoval finanční stránku věci a navrhl legislativní změny. Odpovědí mu byl text a.s. Sazky, který podrobně rozebírá jednotlivé pasáže jeho práce a polemizuje s nimi (Sazka).

3 Kontext loterního průmyslu

Základní legislativní rámec loterního průmyslu tvoří „loterní zákon“ neboli zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, který byl novelizován zákonem č. 300/2011 Sb. Ten upravuje pojmy a definice, typy výherních přístrojů, povolování loterií, odvody z nich a další okolnosti provozování hazardních her.

Zákon definuje loterii nebo podobnou hru jako hru, ve které hráč zaplatí sázku, jejíž návratnost se mu nezaručuje, protože o výhře nebo prohře rozhoduje náhoda nebo jiná předem neznámá okolnost, přičemž pravděpodobnost výhry nesmí být u tombol, losů a stíracích losů menší než 1:200. U ostatních typů her není minimální pravděpodobnost daná, ale je stanoven minimální výherní podíl 75%. Teoreticky by tedy hráč měl z hry získat minimálně 75% svých vkladů, prakticky je ale možné

vyhrát násobek vkladu již při první hře anebo naopak celý vklad prohrát.

Dalšími právními předpisy, které upravují okolnosti provozování hazardních her, jsou zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích a zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, oba novelizovány zákonem č. 300/2011 Sb., kterým se mění zákon o loteriích a jiných podobných hrách. Ministerstvo financí vydalo ještě vyhlášku č. 223/1993 Sb., o hracích přístrojích, která upravuje detaily fungování hracích přístrojů, a vyhlášku č. 285/1998 Sb., o podmínkách monitorování a uchovávání záznamů v kasinu.

3.1 Typy loterií

Hry lze rozdělit na několik kategorií podle způsobu jejich hraní. Za prvé to jsou číselné loterie, losy, stírací losy, žetony s kombinací čísel a tomboly (podle §2 písmen a), b), c), d) a g)), tedy hry, ve kterých se používají sázkové tikety, na kterých sázející vyznačuje kombinace čísel, losy, na kterých stírá políčka anebo podobné typy her. Tyto tikety a losy se obvykle prodávají v obchodech, trafikách a na poštách.

Druhou kategorií jsou sportovní sázky podle §2 písmen f), h) a k). Tyto hry jsou založeny na uhodnutí výsledků nebo pořadí ve sportovních soutěžích a závodech a jiných událostí veřejného zájmu („kurzové sázky“) nebo uhodnutí pořadí v závodech koní dostihových plemen („dostihové sázky“). Tyto sázkové hry provozují sázkové kanceláře.

Třetím typem her jsou hry na elektromechanických přístrojích (hovorově „automaty“, „bedny“), tedy hry podle §2 písmen e), i), j), l), m) a n). Mezi tyto hry patří výherní hrací přístroje, interaktivní videoloterní terminály, karetní hry, ruleta, hry v kostky a podobné (automatizované) mechanické a elektromechanické hry, jakož i hazardní hry přes internet.

3.2 Druhy výherních hracích přístrojů

Výherní hrací přístroje lze rozdělit na několik typů podle centralizace jejich řízení. Nejstarším a nejjednodušším typem je klasický výherní hrací přístroj (VHP), který je kompaktní, funkčně nedělitelnou a samostatně řízenou jednotkou. Nabízí válcové hry založené na třech či více mechanicky nebo elektronicky se otáčejících kotoučích, které zobrazují různé symboly jako je ovoce, diamanty, čísla atd. Stejný symbol v řadě, diagonále nebo jiné dané linii znamená výhru. Ve VHP bývá navíc i bonusová hra, např. násobek výhry, čtvrtý válec, žolíkové symboly apod. Starší verze jsou

klasické mechanické VHP s tlačítky. Hráč vhodí mince a tlačítkem roztočí válce, které se pak samy zastaví v určité kombinaci, podle které se určuje výhra. V nových verzích se objevují elektronické válcové interaktivní videoloterní terminály s dotykovými obrazovkami (IVT, někdy i VLT). Ty se vyznačují větším výběrem her a přitažlivějším vzhledem a bývají zapojeny do centrálního systému (viz níže).

Při pevném fyzickém spojení tří VHP vzniká lokální loterní systém (LLS). Toto třímístné zařízení spravuje elektronická řídicí jednotka, která je umístěna uvnitř zařízení. Na tomto přístroji mohou hrát tři hráči zároveň anebo např. jeden hráč na třech místech. Hry v LLS jsou opět digitální válcové.

Nejkomplexnějším stupněm je centrální loterní systém (CLS), který je tvořen centrální řídicí jednotkou, místními kontrolními jednotkami a neomezeným počtem připojených koncových interaktivních videoloterních terminálů. Tyto terminály obsluhují přímo sázející. Řídicí jednotka se nenachází přímo v provozovně, ale musí se nacházet na území České republiky (podle §2).

Všechny výherní hrací přístroje lze provozovat v hernách i kasinech. Hry, které lze provozovat pouze v kasinech, jsou rulety, kostky a karetní hry. Ruleta je mechanické nebo elektronické zařízení, které umožňuje hráči vsadit si na konkrétní čísla nebo barvu (červená nebo černá). Základ rulety tvoří pevné kolo, ve kterém obíhá kulička proti směru menšího kola, které je rozděleno na 37 nebo 38 barevných očíslovaných dílů. Nula má zelenou barvu (v americké ruletě jsou dvě nuly), ostatní čísla jsou do 1 do 36, ale nejsou na kruhu seřazena za sebou. Sázet lze na jednotlivá čísla nebo na různé kombinace jako barvy, trojice čísel, sudá nebo lichá apod. Podle typu sázky se počítá výhra, např. při sázce na lichá čísla se při výhře vklad zdvojnásobí. Při výhře sázky na jedno konkrétní číslo se vklad násobí 36. Pro hraní rulety existuje několik matematických strategií, jak sázet, ale žádná nepřináší dlouhodobě zisk větší než je prvotní vklad (Surák, 2011).

3.3 Výše sázek, výher a proher

Zákon stanovuje i maximální výši sázek na jednu hru, maximální výši výhry z jedné hry a maximální hodinovou prohru podle toho, kde je přístroj umístěn. V kasinech je nejvyšší vsazená částka na jednu hru 50 Kč, v hernách 5 Kč a v ostatních provozovnách 2 Kč. Nejvyšší výhra v jedné hře je 50 000 Kč v kasinu, v herně 750 Kč a v ostatních provozech 300 Kč. Výherní hrací přístroje v hernách a kasinech mohou nabízet i jackpot. Ten zákon stanovuje na 10 000 Kč v herně a 100 000 Kč v

kasinu. Nejvyšší hodinová prohra je v kasinu 10 000 Kč, v herně 2000 Kč a jinde 1000 Kč. Hodinová prohra je součinem maximálního vkladu do jedné hry, počtu her za hodinu a setiny rozdílu sta a výherním podílem. Výherní podíl je podíl výher a sázek. Výherní podíl musí být u všech hracích přístrojů nastaven mezi 75 a 100 % (podle §17). Hodinová prohra je tedy maximálně čtvrtina částky, kterou hráč může reálně za hodinu vsadit. Takto definovaná hodinová prohra je ovšem jen teoretický koncept, protože výherní podíl je zaručen jen ve velmi vysokém počtu her, takže hráč může při první hře vyhrát násobek vkladu, ale při několika dalších všechny následující vklady ztratit.

Podle zákona sice výherní podíl může dosáhnout až 100 % vkladů, ve skutečnosti se ale u všech typů her pohybuje okolo dolní hranice 75 % s maximální odchylkou 2 %. Vzhledem k takto stabilnímu podílu výher na celkových vkladech lze zpochybnit jak samotný koncept náhody, tak i vůbec pojmenování přístrojů výherními. V roce 2009 dosáhla suma peněz, které nebyly vyplaceny zpět, částky téměř 32,5 mld. Kč, hráči tedy prosázeli téměř 128 mld. Kč. Z toho na VHP to bylo 48,7 mld. Kč a na technických hrách to bylo 53,4 mld. Kč (Řezáčová, Salivar, Vlasáková, 2010). V roce 2011 se objem prosázených peněz nezvyšuje, ale mění se jejich skladba. Na VHP připadá 30,6 mld. Kč a na ostatní hry dokonce 76,7 mld. Kč. Pozorujeme tedy přesun příjmů z VHP na novější typy přístrojů a her. Technické hry celkem přinášejí 60 % zisku. Pro srovnání kurzové sázky tvoří jen 5 % celkových vkladů. Celkové vklady dosáhly v roce 2011 výše necelých 127 mld. Kč (MF, 2012). Vklady do technických her se zvyšují také proto, že do přístrojů IVT lze vkládat vyšší sumy, čímž se stávají pro hráče sice zajímavější, ale také rizikovější, protože nabízejí vyšší výhry, ale samozřejmě také vyšší prohry. Přestože hráč „vyhraje“ průměrně 75 % svého vkladu, mají IVT díky grafickému zpracování a rozšířeným možnostem her i sázek potenciál pro patologické hráčské chování.

Kč	Max. výše sázky na 1 hru	Max. výše výhry z 1 hry	Max. hodinová prohra
Herna	5	750	2000
Kasino	50	50000	10000
Provozovny se zvláštním režimem	2	300	1000

Tabulka č. 1. Přehled sázek, výher a proher na VHP.

3.4 Provozování výherních hracích přístrojů

Výherní hrací přístroje smějí být provozovány v hernách a kasinech. Mohou být také provozovány v restauračních zařízeních se zvláštním režimem, ale maximálně do počtu 6 přístrojů, resp. 6 míst, takže to mohou být např. dva LLS po třech místech. Tato místa musí splňovat podmínky zvláštního provozního režimu, což znamená, že v provozovně musí být odpovědná osoba, která dohlíží na zákaz vstupu mladistvým do místnosti nebo části provozovny, která je určena k provozu hracích přístrojů (podle §17).

Herna je místo, které je určeno především k provozování hracích přístrojů. Vstup do heren je povolen pouze osobám starším 18 let (podle §17). Povolení k provozu herny vydává obecní úřad pro svůj územní obvod na dobu jednoho roku (podle §18). V hernách ministerstvo financí schvaluje provoz přístrojů IVT, LLS a CLS.

Kasino je herna, kde je možné kromě na hracích přístrojích hrát i ruletu, kostky, karetní a podobné hry proti provozovateli kasina podle §2 písm. i). Do kasina mají také zakázán vstup osoby mladší 18 let a navíc musí hráči předložit obsluze doklad totožnosti (podle §36). Povolení k provozu kasina vydává ministerstvo financí na dobu maximálně 10 let (podle §32). Obsluha kasina v něm nesmí hrát sázkové hry (§38).

3.5 Odvody z loterií a podobných her

Z provozování výherních hracích přístrojů a jiných technických zařízení odvádí provozovatel poplatek na veřejně prospěšné účely, který nahrazuje odvod daní. Tento poplatek se odvádí „nadacím, nadačním fondům, obecně prospěšným společností, občanským sdružením, církvím a náboženským společností, zdravotnickým

zařízením, školským zařízením, kulturním zařízením, územně samosprávným celkům, příspěvkovým organizacím nebo jiným fyzickým či právnickým osobám“. Cílem tohoto nařízení je vrátit část zisků z provozování hazardních her do aktivit, které by měly být prospěšné pro společnost. Tento poplatek dosahuje nejméně 20 % výše výtěžku, tzn. část rozdílu mezi příjmem provozovatele, vyplacenými výhrami a povinnými poplatky. Dalších minimálně 25 % výtěžku se odvádí obci, na jejímž území jsou hrací přístroje provozovány (Zákon č. 202/1990 v pozdějším znění, §4).

Těmito povinnými poplatky jsou správní poplatek na základě zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, kterým se hradí udělení povolení provozu VHP podle délky povolení od 10 000 za 3 měsíce do 30 000 Kč za rok. Dále obce mohou vybírat za provoz VHP místní poplatek podle zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, který umožňuje obcím stanovit sazbu až 5 000 Kč za přístroj za 3 měsíce. Poplatky za přístroje povolované ministerstvem mají jiné sazby. Podle zákona o správních poplatcích to je 10 % z čistého příjmu provozovatele, maximálně 10 mil. Kč ročně a podle loterního zákona se další 1 % příjmu odvádí na státní dozor. Novela zákona o místních poplatcích zavedla možnost obcí zpoplatnit provozování i jiných přístrojů než VHP stejnou sazbou (Řezáčová, Salivar, Vlasáková, 2010).

V roce 2011 dosáhly celkové vklady do loterií a podobných her 126,82 mld. Kč. Z toho přesně 75 % připadá na vyplacené výhry, zisk provozovatelů je 31,1 mld. Kč. Z tohoto zisku vyplatili 7,22 mld. Kč na povinných poplatcích. Obcím připadlo téměř 1,4 mld. Kč, na veřejně prospěšné účely odvedli provozovatelé přes 3,5 mld. Kč.

4 Cíl práce

Cílem této výzkumné práce je za prvé zjistit dostupnost hazardních her a za druhé porovnat jejich výskyt společně se sociodemografickými jevy. Dostupnost, nabídka je počet provozoven, tedy kasin, heren a restauračních zařízení, ve kterých jsou provozovány výherní hrací přístroje, a jejich geografická poloha a hustota v dané oblasti. Data jsou dostupná od roku 2009 až do roku 2013, takže lze sledovat i časové trendy vývoje počtu provozoven. Sociodemografickými jevy jsou myšleny statistické ukazatele jako je např. vzdělanostní struktura, pohyb obyvatelstva, zdravotnické údaje atd. V této práci jsou tedy kvantitativní data zpracovávána a srovnávána za účelem zjištění korelace jednotlivých ukazatelů, tedy zda se konkrétní jevy vyskytují společně. Cílem této práce není dokazovat *příčinnou* souvislost mezi kterýmikoli z těchto dat, protože taková analýza by přesahovala rozsah bakalářské

práce, její metodologii i zdroje dat. Výsledkem tedy nejsou důkazy, že určitý jev způsobuje jiný jev, ale že tyto jevy spolu do určité míry souvisí, aniž bychom posuzovali jejich vzájemné působení a vztah.

5 Výzkumné otázky a hypotézy

Na základě dvou základních cílů tohoto výzkumu byly stanoveny výzkumné otázky, na které budeme hledat odpovědi, a hypotézy, které lze potvrdit či vyvrátit.

Za prvé je cílem této práce zjistit rozložení provozoven hazardních her v České republice. Výzkumná otázka tedy zní:

Jaký je počet heren a kasin v jednotlivých okresech a krajích České republiky?

Hypotézy k této otázce jsou tyto:

H1: Počty provozoven se v okresech výrazně liší.

H2: Existují okresy, které jsou hazardem zatíženy více než jiné.

H3: Počty heren se v čase snižují.

H4: Počty kasin se v čase zvyšují, tzn. roste podíl počtu kasin na celkovém počtu provozoven.

Indikátory k těmto hypotézám jsou počty jednotlivých typů provozoven, tedy kasina a herny (a restaurační zařízení se zvláštním provozem) v okresech od roku 2009 a přepočet na počet obyvatel jednotlivých okresů.

Druhým cílem této práce je korelační analýza počtu jednotlivých typů provozoven v okresech a sociodemografických ukazatelů.

Výzkumná otázka k této části zní:

Které sociodemografické ukazatele korelují s nabídkou hazardních her?

Protože lze testovat velké množství sociodemografických ukazatelů, hypotéz by zde mohlo být i několik desítek. Zaměříme se ale na ty, které vyplývají ze stavu poznání, kterým o tématu gamblingu disponujeme. Podle něj hazardní hraní negativně ovlivňuje ekonomickou, zdravotní a sociální situaci jednotlivců i jejich rodin. V této práci testujeme pouze souhrnná kvantitativní data, nikoli jednotlivce, takže nemůžeme určit zda dostupnost hazardních her má vztah přímo s hráči, ale předpokládáme, že dostupnost souvisí s průměrnými hodnotami ukazatelů.

H1: Dostupnost hazardních her koreluje s aspekty zaměstnanosti.

H2: Dostupnost hazardních her koreluje s trestnou činností.

H3: Dostupnost hazardních her koreluje se socioekonomickou situací dané oblasti.

H4: Dostupnost hazardních her koreluje se zdravotním stavem obyvatelstva.

Ukazatele pro tyto hypotézy jsou ukazatele pracovní situace (míra obecné nezaměstnanosti, počet uchazečů na jedno pracovní místo, pracovní neschopnost), kriminalita (počet zjištěných trestných činů), sociální oblast (objem vyplacených dávek státní sociální podpory), rodinné ukazatele (míra rozvodovosti, potratovosti, pohyb obyvatelstva) a zdravotní ukazatele (počet ambulantních a pobytových léčeb pro diagnózu F 63.0, úmrtnost).

6 Metodologie

Design této práce je kvantitativní analytický výzkum, který zpracovává tvrdá data o počtu provozoven hazardních her, která následně staví vedle sociodemografických ukazatelů.

Zdrojem dat o počtu provozoven je Ministerstvo financí, které poskytuje a archivuje povolení k provozu hazardních her v hernách a kasinech. Tato data jsou v elektronické podobě dostupná od roku 2009. Jsou to excelové tabulky, ve kterých jsou údaje o adrese provozovny, typu provozovaných her, časovém rozsahu platnosti povolení, kód obce, příslušný okres a kraj. Jeden řádek připadá na jeden výherní hrací přístroj nebo jinou hru, takže jedna adresa se vyskytuje na tolika řádcích, kolik je v dané provozovně povoleno přístrojů. Ministerstvo povoluje typy hracích přístrojů IVT, LLS a EMR v hernách a VHP, IVT, LLS, EMR a sázkové hry v kasinech. Obce naproti tomu povolují provoz pouze VHP v hernách. Vzhledem k tomu, že vhodná data o přístrojích povolených obcemi jsou dostupná pouze za roky 2010 a 2011, jsou v této analýze zpracovávána pouze data z Ministerstva financí, abychom mohli sledovat časový trend od roku 2009 do roku 2013. Při zpracování dat obcí z roku 2010 bylo zjištěno, že heren, ve kterých jsou pouze VHP, je asi třetina počtu heren, ve kterých jsou přístroje povolené Ministerstvem. S těmito adresami se ovšem z výše uvedeného důvodu nepracuje a předpoklad je, že toto omezení nebude mít vliv na korelace s dalšími ukazateli, resp. analýza těchto rozdílů přesahuje možnosti této práce a vůbec možnosti zdrojů dat.

Soubory za jednotlivé roky se vztahují vždy k 1. lednu daného roku. Pokud tedy tvrdíme, že v daném roce byl v dané lokalitě určitý počet provozoven, platí to k 1. lednu daného roku. Vzhledem k tomu, že naprostá většina přístrojů a her je povolena na období delší než jeden rok, předpokládáme, že chyba vzniklá změnou počtu

přístrojů a her během jednoho roku je zanedbatelná, protože do analýzy vstupují jednotlivé provozovny, nikoli konkrétní počty přístrojů v nich.

Dalším zdrojem dat jsou veřejné databáze Českého statistického úřadu (ČSÚ) a Ústavu zdravotnických informací a statistiky (ÚZIS), které jsou dostupné online. Z databáze ÚZIS byla získána data o ambulantních a pobytových léčbách pro diagnózu F 63.0 Patologické hráčství. Těmito daty jsou počty pacientů v letech 2007—2011 v jednotlivých okresech a krajích zvlášť pro ambulantní léčbu a pro hospitalizace. Z online databáze ČSÚ byla získána všechna ostatní data, tzn. sociodemografické ukazatele. V následující tabulce je uveden jejich seznam, jejich dostupnost pro okresy a kraje a zdroj. Vzhledem k faktu, že většina těchto dat je nedostupná za rok 2012 či 2013, jsou všechna tato data získána za rok 2011 a v další analýze také korelována s počty provozoven pro rok 2011.

Ukazatel	Okresy	Kraje	Zdroj
Počet obyvatel	✓	✓	ČSÚ
Průměrný věk	✓	✓	ČSÚ
Pohyb obyvatel (celkový přírůstek)	✓	✓	ČSÚ
Obecná míra nezaměstnanosti	✓	✓	ČSÚ
Průměrný počet uchazečů o jedno pracovní místo	✓	✓	ČSÚ
Počet všech zjištěných trestných činů	✓	✓	ČSÚ
Nehody v dopravě	✓	✓	ČSÚ
Nehody v dopravě pod vlivem alkoholu	✓	✓	ČSÚ
Úmrtnost (počet zemřelých)	✓	✓	ČSÚ
Počet sebevražd	✓	✓	ČSÚ
Počet úmrtí na poruchy oběhové soustavy	✓	✓	ČSÚ
Počet rozvodů	✓	✓	ČSÚ
Počet umělých přerušení těhotenství	✓	✓	ČSÚ
Počet případů pracovní neschopnosti	✓	✓	ČSÚ
Průměrný počet dnů pracovní neschopnosti	✓	✓	ČSÚ
Průměrná výše všech typů důchodů celkem	✓	✓	ČSÚ
Výše vyplacených dávek státní sociální podpory		✓	ČSÚ
Výše vyplacených sociálních příplatků		✓	ČSÚ
Průměrná výše hrubých mezd		✓	ČSÚ
Vzdělanostní struktura (podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel)		✓	ČSÚ
Počet ambulantně léčených s diagnózou F 63.0	✓	✓	ÚZIS
Počet hospitalizací s diagnózou F 63.0	✓	✓	ÚZIS

Tabulka č. 2. Seznam sociodemografických ukazatelů.

Všechna data, která jsou v absolutních hodnotách, jsou pro analýzu přepočtena na 10 000 obyvatel dané lokality jen s jedinou výjimkou, kterou jsou počty kasin, které

byly přepočteny na 100 000 obyvatel. Důvod je spíše estetický, protože počet kasin je tak nízký, že jen pět okresů přesáhlo přepočet 1 kasino na 10 000 obyvatel.

Ostatní data jako jsou průměry (např. průměrná výše důchodů) či podíly (např. míra nezaměstnanosti) jsou relativní hodnoty, proto nebylo potřeba je nijak upravovat.

Data byla zpracovávána v tabulkovém procesoru Excel a statistickém programu SPSS. Excel sloužil pro rozlišení heren a kasin a tvorbu grafů a tabulek, SPSS pro hledání duplicitních adres a chyb ve zdrojových datech a pro frekvenční a korelační analýzu.

Protože pracujeme s počty jednotlivých heren a kasin, je potřeba pro analýzu získat unikátní adresy. Funkce SPSS pro vyřazení duplicitních adres označí první výskyt adresy jedničkou, všechny ostatní stejné adresy nulou. Protože je samozřejmě možné, že se ve dvou či více různých obcích vyskytuje provozovna se stejnou adresou (např. Masarykova 10), byly všechny vyřazené adresy zkontrolovány ručně, aby se předešlo chybě vzniklé smazáním domněle duplicitních adres. Dalším krokem bylo kódování obcí podle jednotného kódovacího Číselníku obcí ČSÚ. Protože geografickou jednotkou analýzy je okres a kraj, byly přidány i kódy okresů a krajů podle tohoto číselníku. Správní celky velkých měst byly překódovány dohromady jako jedna obec, např. jednotlivé části Ostravy jako je např. Poruba byly překódovány na kód Ostravy.

Frekvenční analýza zahrnuje výpis počtu heren či kasin v jednotlivých okresech a krajích pro jednotlivé roky a vytvoření časových řad. Výstupy z této analýzy pak byly převáděny na relativní počty heren a kasin, tzn. hustotu provozoven v daném okrese či kraji.

Korelační analýza v SPSS je zjištění lineárního vztahu mezi dvěma proměnnými. Nelze ovšem říci, že jsou tyto proměnné v příčinném vztahu, to pouhá korelační analýza zjistit nedokáže. Pro rozsah bakalářské práce to ani není cílem.

Výstupem z korelační analýzy je tzv. Pearsonův korelační koeficient. Ten nabývá hodnot $\langle -1; 1 \rangle$. Záporné hodnoty značí nepřímou korelaci, tzn. čím je hodnota první proměnné vyšší, tím nižší je hodnota druhé proměnné, kladné hodnoty koeficientu znamenají přímou korelaci. Čím vyšší je hodnota koeficientu, tím silnější závislost mezi proměnnými je. Nulová hodnota znamená, že mezi proměnnými není žádný vztah. Druhým údajem, který korelační analýza udává, je hodnota významnosti α (alfa, v SPSS značena jako Sig.). Protože se významnost testuje na hladině 95 %,

sledujeme hodnotu korelačního koeficientu, jen pokud je hodnota Sig. menší než 0,05. SPSS značí významné korelace hvězdičkou nebo dvěma, pokud je koeficient vysoký.

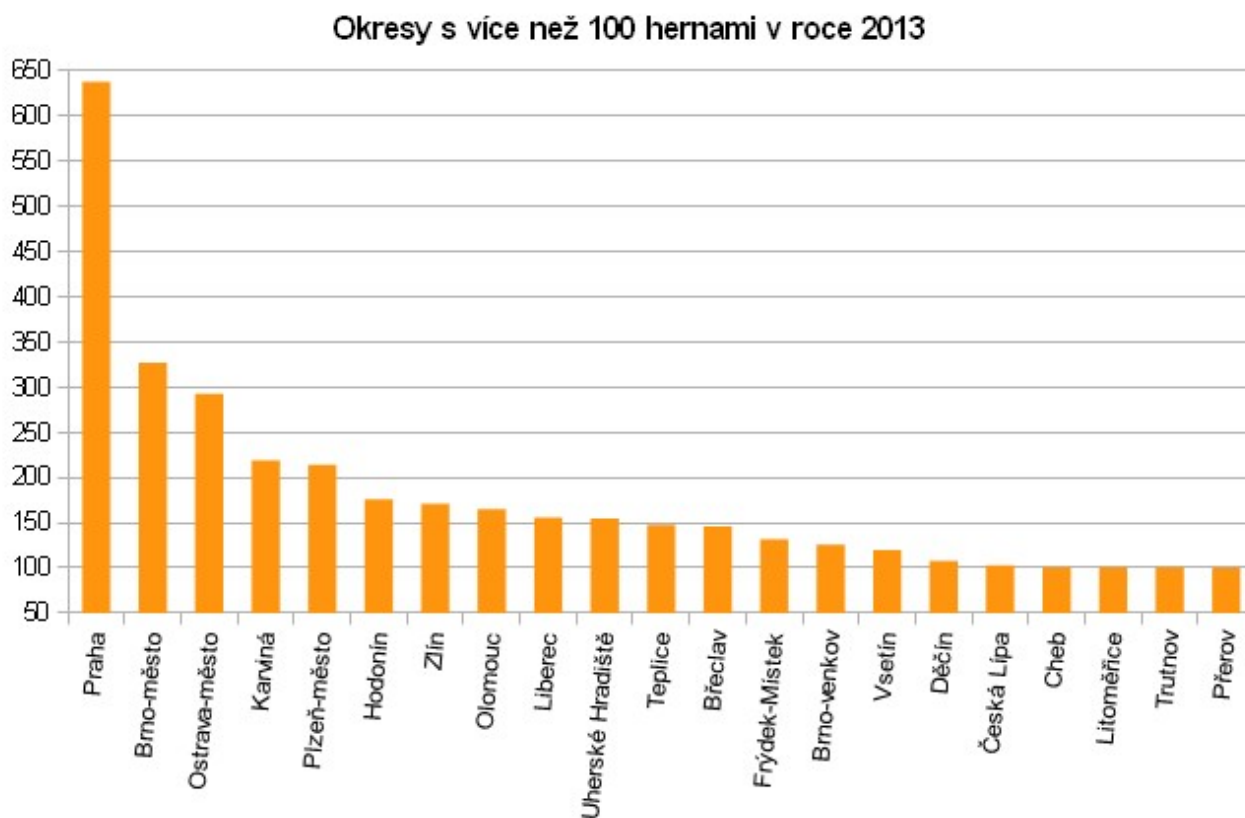
7 Výsledky

7.1 Popisná statistika

V České republice je 76 okresů včetně Prahy. Hlavní město Praha vystupuje jako okres a zároveň kraj a v analýze je proto porovnávána jak s okresy, tak s kraji.

Následující část se zaměří zvláště na herny (a restaurační zařízení se zvláštním režimem) a na kasina a poté na celkové součty. Popíšeme nejprve absolutní počty provozoven, jejich hustotu (tedy přepočít na 10 000 obyvatel) v okresech a krajích a poté časové trendy v letech 2009 – 2013.

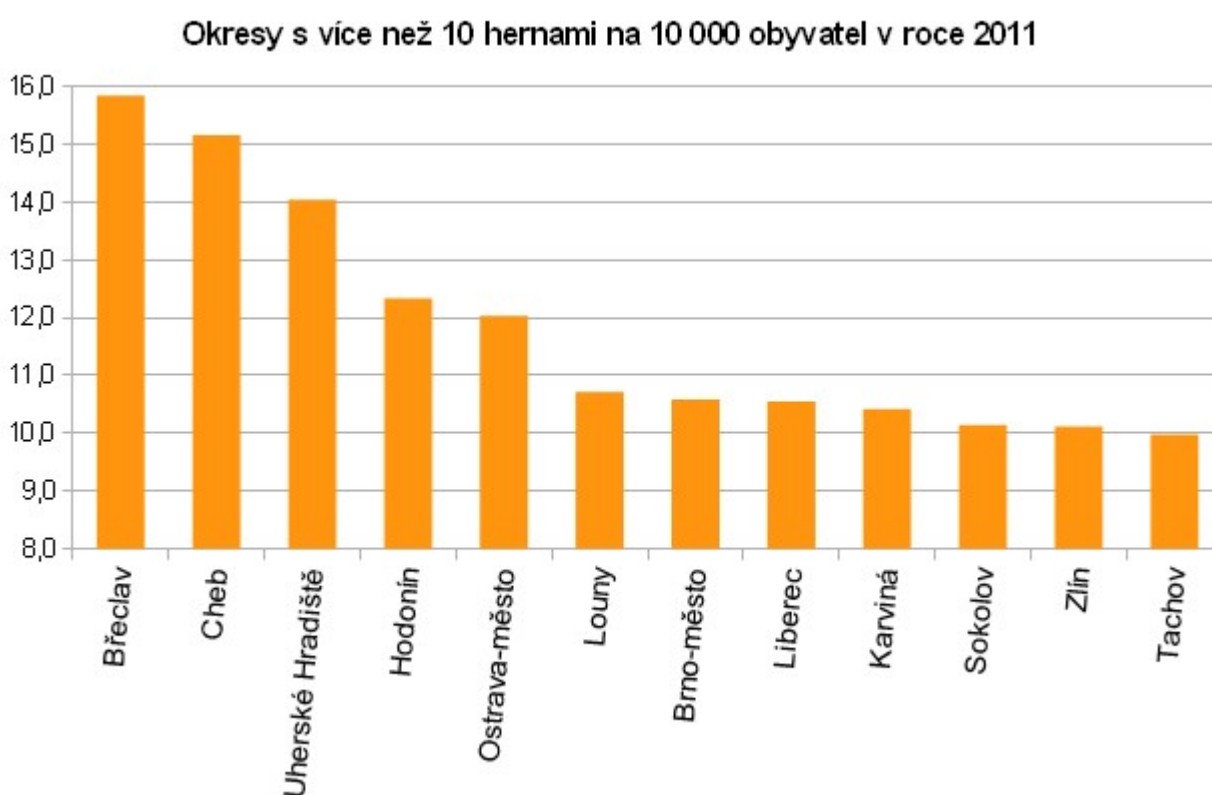
Celkový počet heren v roce 2013 je 9078, průměrný počet heren na okres je 92. 27 ze 77 okresů je nadprůměrných co se týká počtu heren. 7 % českých heren se nachází v Praze, ostatní okresy pak jednotlivě pokrývají vždy méně než 4 % celku. V následujícím grafu jsou zobrazeny okresy, ve kterých je provozováno více než 100 heren. Praha je na prvním místě, další dvě místa obsadilo druhé a třetí největší město v České republice Brno a Ostrava.

Graf č. 1. Okresy s více než 100 hernami v roce 2013.

Lze samozřejmě očekávat, že ve větších městech bude počet heren vyšší, proto je

zajímavější zobrazovat územní celky podle hustoty, tzn. podle počtu heren na 10 000 všech obyvatel toho kterého okresu, tedy včetně dětí do 18 let, přestože mladistvým je zákonem zakázáno hrát hazardní hry. Vzhledem k tomu, že nejnovější údaje o počtech obyvatel v jednotlivých okresech jsou dostupné za rok 2011, je hustota počítána vždy pro rok 2011, zatímco absolutní počty jsou zobrazovány pro rok 2013 a to z důvody snahy o zpracování co nejnovějších dat a také protože nelze srovnávat absolutní a relativní hodnoty, proto by tyto rozdíly v grafech neměly být matoucí. Přestože se počty provozoven v průběhu těchto tří let měnily, pořadí okresů se změnila jen málo významně.

Graf č. 2. Okresy s více než 10 hernami na 10 000 obyvatel v roce 2011.

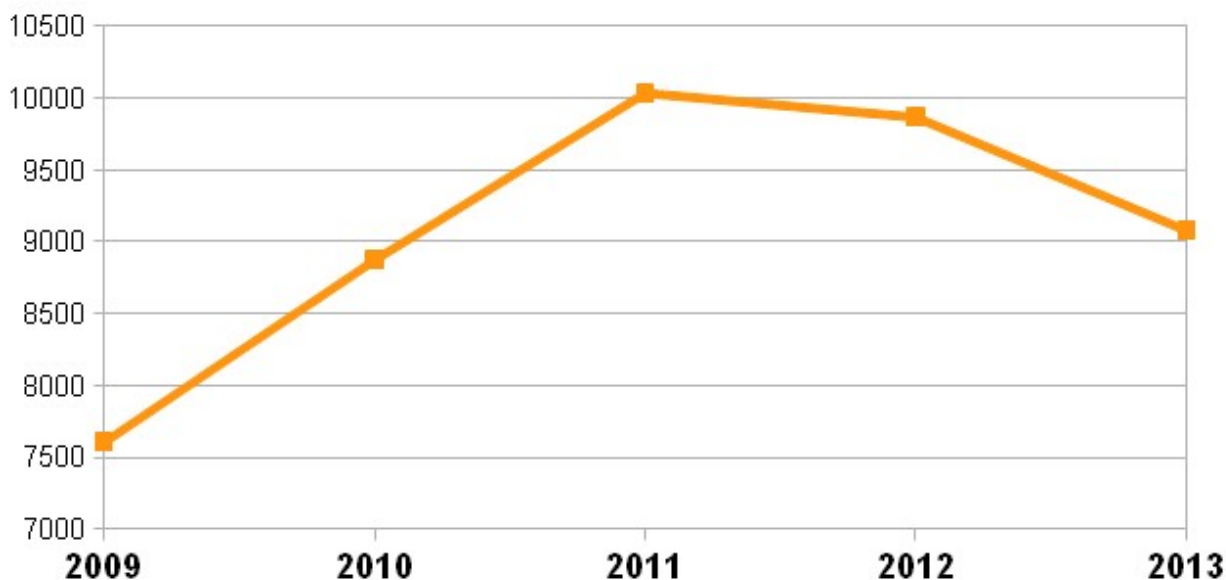
Při sledování hustoty heren – mohli bychom ji také nazývat dostupností – vypadá situace úplně jinak než v absolutních hodnotách. Podobně tak bychom mohli uvádět počet obyvatel na jednu hernu, což možná vykresluje jasnější obraz situace.

Pozorujeme, že okresy, ve kterých jsou hazardní hry nejdostupnější, jsou Břeclav, Cheb a Uherské Hradiště. Z měst nad 300 000 obyvatel se nad hustotu 10 dostala Ostrava až na 5. místě a Brno až na 7. místě. V Břeclavi připadá na jednu hernu 633

obyvatel, v Chebu 658. Počty obyvatel na jednu provozovnu dále v textu neuvádíme, ale lze ji snadno přepočíst z hustoty vzorcem $10\ 000/\text{hustota}$. Průměrná hustota v celé zemi je 7,6 heren na 10 000 obyvatel. Naopak nejnižší hustota je v okresech Praha-východ a Praha-západ (2,6) a v dalších středočeských okresech (Mělník, Kutná Hora, Mladá Boleslav, Benešov – všechny do hustoty 5).

Při pohledu na časový trend celkových počtů heren v letech 2009 – 2013 vidíme, že počty rostly poměrně strmě do roku 2011, kdy dosáhly svého maxima a pomalejším tempem klesají. Je možné, že tento obrat souvisí s novelou loterního zákona zákonem č. 300/2011 Sb., ve kterém přibyla definice sázkových her podle §2 písm. l), m) a n), podíl odvodu na veřejně prospěšné účely se zvýšil na 20 % a obce získaly větší pravomoci při rozhodování o provozování hazardních her na svém území.

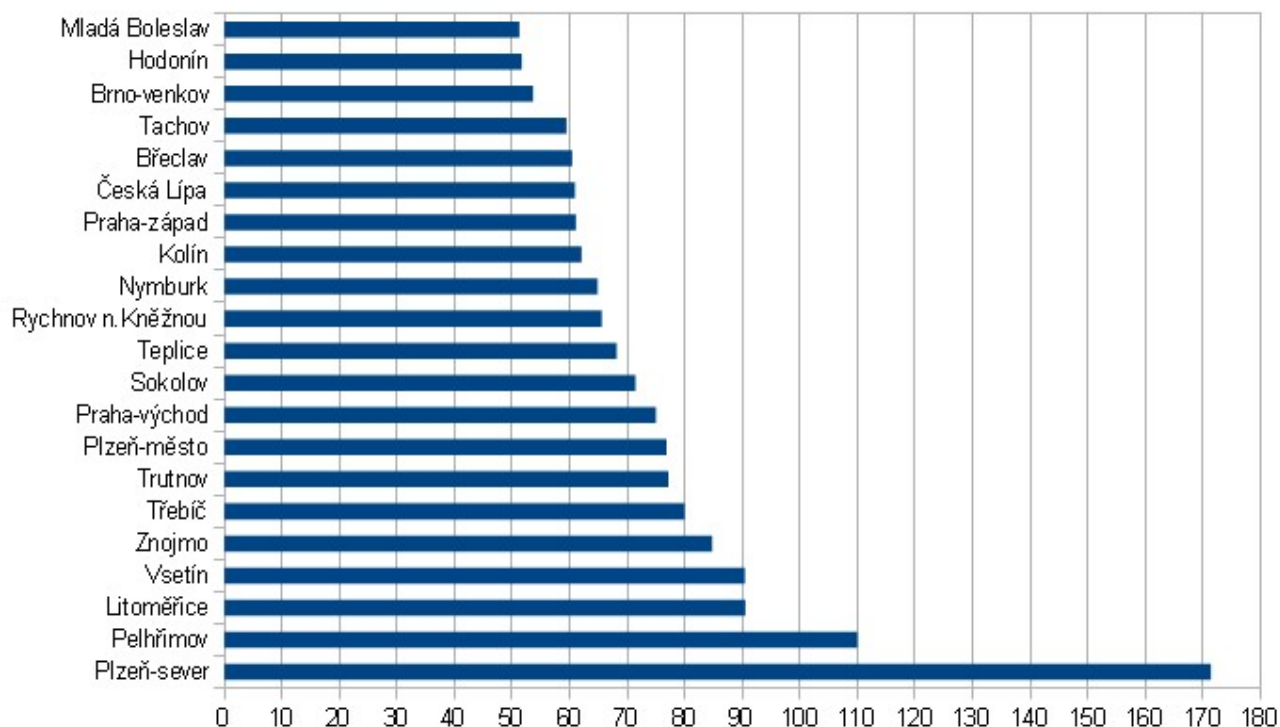
Počet heren v ČR 2009 - 2013

Graf č. 3. Počet heren v ČR v letech 2009 – 2013.

V roce 2013 se počet heren stále drží nad hranicí 9000 heren. Při srovnání změn počtu heren mezi roky 2009 a 2013 zjistíme, že pouze v 11 okresech se počet heren snížil a to ne o více než jednu čtvrtinu. V 16 okresech se počty heren zvýšily o jednotky, v ostatních o desítky a v Praze přibýlo dokonce 133 heren. Následující graf ukazuje okresy, ve kterých se počty heren zvýšily o více než 50 % při srovnání let 2009 a 2013.

Procentuální přírůstek heren v letech 2009 - 2013

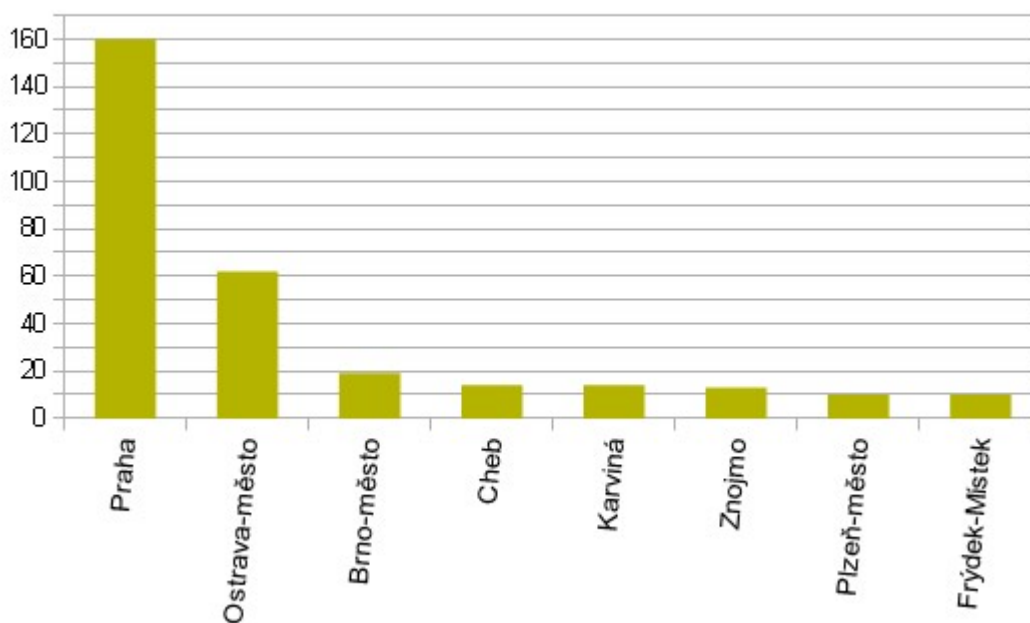

Graf č. 4. Procentuální přírůstek heren v letech 2009 – 2013.

Ve 20 okresech, tedy téměř ve čtvrtině se počty heren zvýšily alespoň o polovinu. V okresech Vsetín, Litoměřice a Pelhřimov se počty přibližně zdvojnásobily, rekordní nárůst zaznamenal okres Plzeň-sever. V absolutních číslech je tato změna méně nápadná, protože v roce 2009 v okrese bylo 14 heren a v roce 2013 38, ale pro obyvatele může tato změna být velmi výrazná. V jiných okresech ovšem taková změna může představovat zvýšeně negativní situaci. Jsou to okresy, které v roce 2011 vykazovaly vysokou hustotu heren, jako např. Břeclav (16), Hodonín (12) či Sokolov (10) (viz graf č. 2).

V další části textu budeme zkoumat počty kasin v okresech. Počty kasin se pohybují ve stovkách oproti tisícovkám heren. Počty kasin se také mezi okresy výrazně liší. Nejvíce kasin je v okresech Praha a Ostrava (160, resp. 62). Na třetím místě je Brno s 19 a jen pět dalších okresů má 10 až 14 kasin. 15 okresů nemá v roce 2013 žádné kasino a 11 z nich nikdy (od roku 2009) ani žádné nemělo.

Okresy s více než 10 kasiny v roce 2013

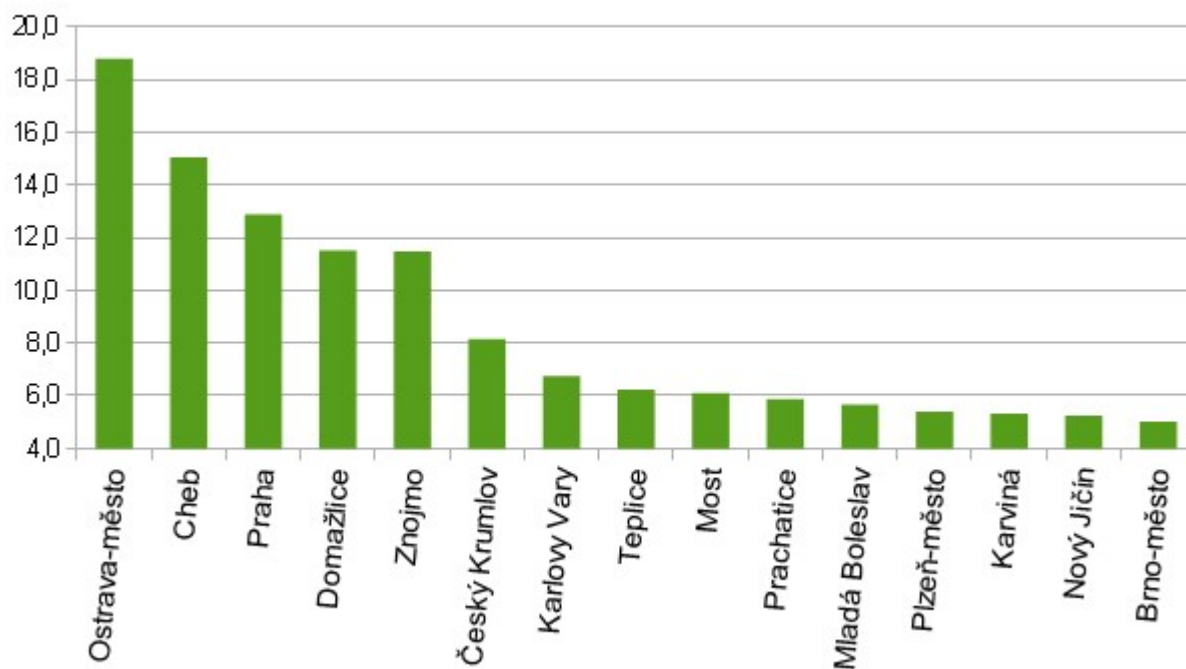

Graf č. 5. Okresy s více než 10 kasiny v roce 2013.

Při srovnání okresů s vysokou hustotou heren (graf č. 2) a vysokými počty kasin můžeme sledovat, které okresy se často objevují na prvních místech žebříčků. Jsou to např. okresy Cheb, Ostrava a Karviná. Tyto okresy nejenže disponují vysokou dostupností heren, ale zároveň i kasin. Vzhledem k tomu, že pracujeme s počty provozoven, nikoli jednotlivých přístrojů, je možné, že je v těchto okresech jen vysoký počet heren o malém počtu přístrojů, které jsou rovnoměrně rozesety po obcích daného okresu. Pokud je ale v oblasti i vysoký počet kasin, zvyšuje se dostupnost hazardu a především objem vkladů, které lze vsadit. Pro větší podrobnosti by bylo možné analyzovat jeden vybraný okres jako z pohledu lokalizace provozoven, tak i ve srovnání se sociodemografickými ukazateli.

Hustota kasin byla přepočítána nikoli na 10 000 obyvatel, ale na 100 000. Je to z toho důvodu, aby nebyla hustota vyjádřena v desetínách. Průměrná hustota kasin v České republice v roce 2011 byla 4,5 kasin na 100 000 obyvatel. V následujícím grafu jsou ty okresy, u kterých hustota přesáhla 5.

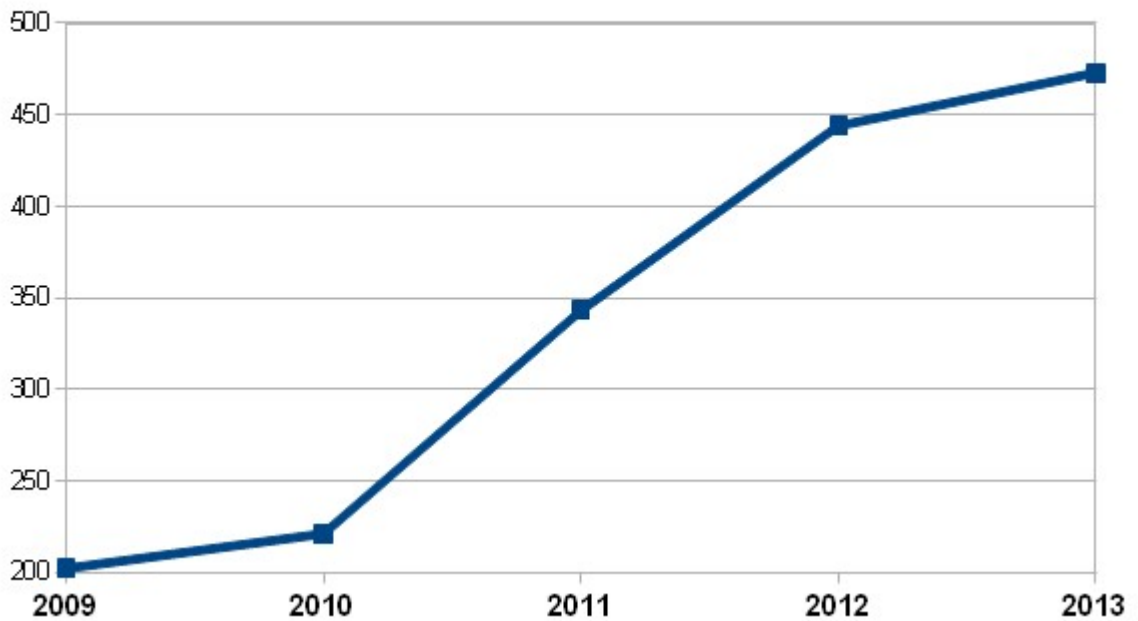
Okresy s více než 5 kasiny na 100 000 obyvatel v roce 2011

Graf č. 6. Okresy s více než 5 kasiny na 100 000 obyvatel v roce 2011.

Časový vývoj počtu kasin vykazuje úplně jiný trend než počty heren. Zatímco ty vzrůstaly do roku 2011 a poté začaly pomalu klesat, počty kasin dynamicky rostou. Od roku 2012 se sice zvyšování jejich počtu zpomalilo, ale nárůst od roku 2010 je více než dvojnásobný.

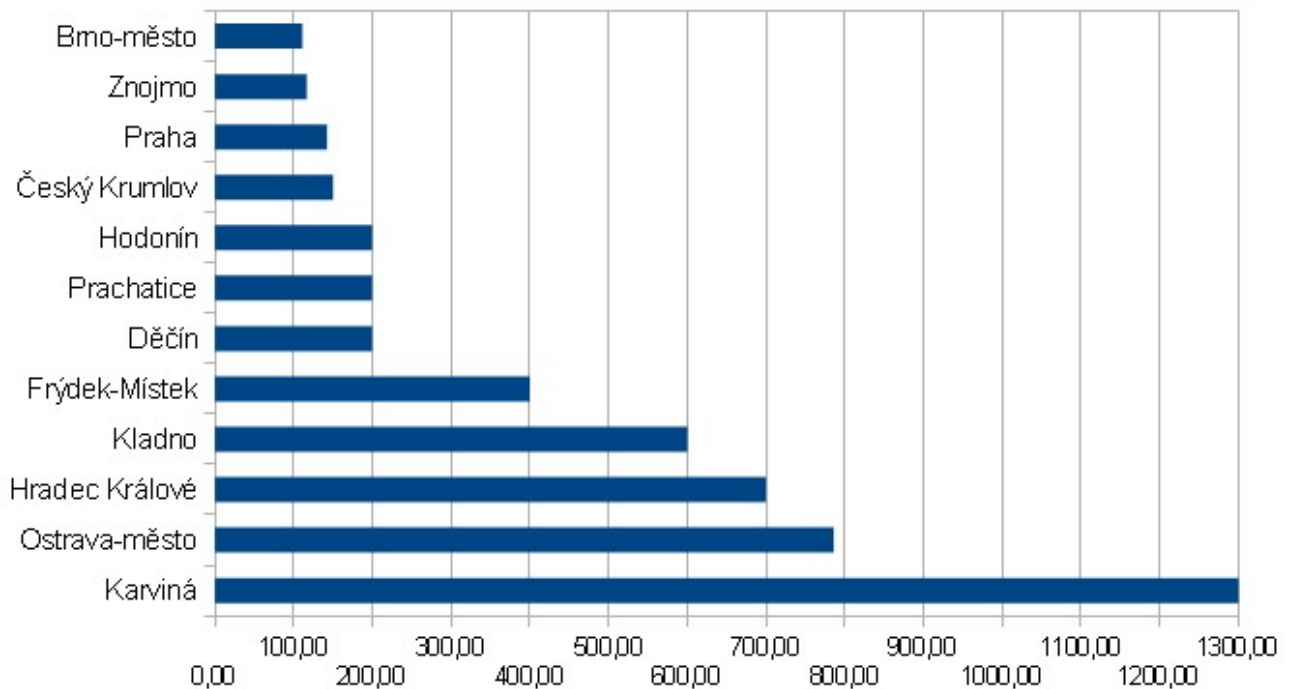
Počty kasin v letech 2009 - 2013

Graf č. 7. Počty kasin v letech 2009 – 2013.

Mezi roky 2009 a 2013 přibyla kasina ve 48 okresech. Z toho v 18 nebylo v roce 2009 žádné kasino a z nich okres Nový Jičín a Pardubice zaznamenaly největší nárůst (8, resp. 6 kasin). Jen ve čtyřech okresech se jejich počet meziročně snížil a to vždy pouze o jedno kasino, např. ze 7 na 6 v Chomutově, ze 3 na 2 v Opavě atd. Z ostatních okresů je v grafu č. 12 okresů, v nichž se počet kasin mezi roky 2009 a 2013 více než zdvojnásobil, neboli kde byl zaznamenán přírůstek vyšší než 100 %.

Procentuální přírůstek kasin mezi roky 2009 a 2013

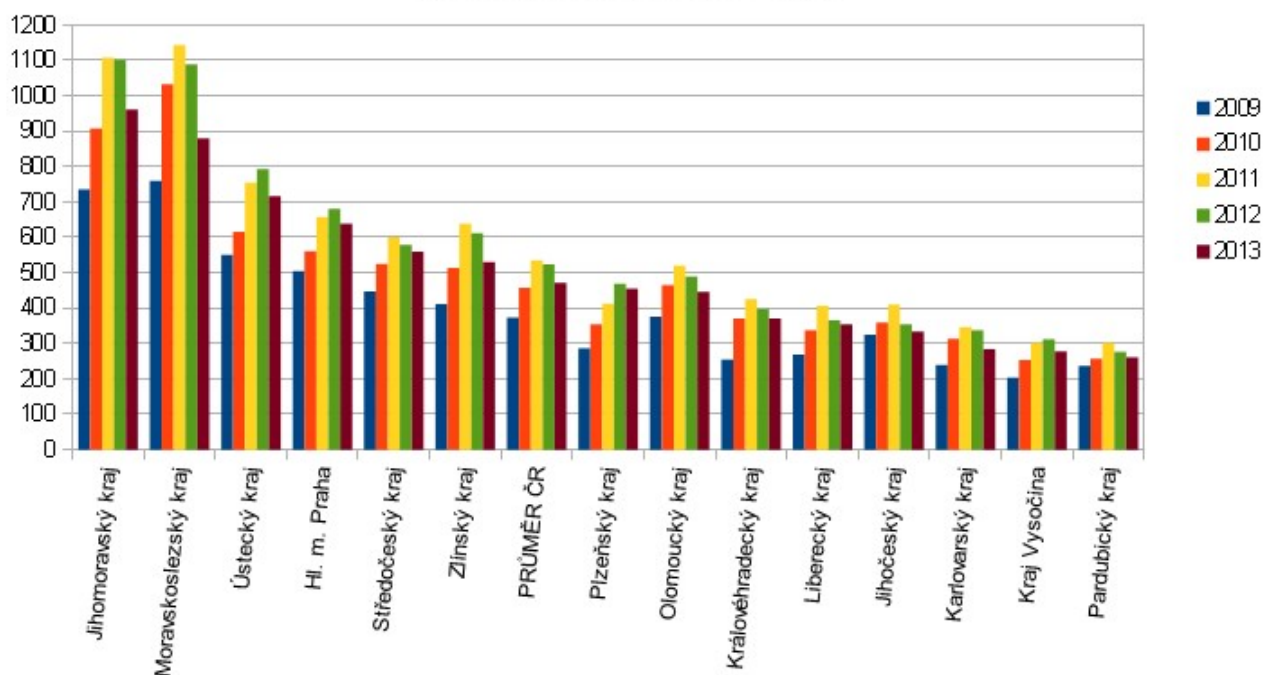
Graf č. 8. Procentuální přírůstek kasin v okresech mezi roky 2009 a 2013.

Opět se zde objevují hazardem zatížené okresy jako je Karviná, Ostrava, Hodonín, Praha a Brno. V Karviné se sice počet kasin změnil z 1 v roce 2009 na 14 v roce 2013, ale pro poměrně malý okres je to změna zásadní.

Pohled na jednotlivé okresy je zajímavý, ale vzhledem k jejich počtu je obrázek o jejich situaci poněkud roztříštěný. Proto je vhodné se také zaměřit na charakteristiky krajů, kterých je v České republice 14 včetně Prahy. Kraje jsou sice geograficky rozsáhlá území, takže v jejich srovnání zanikají výrazně odlišné lokality anebo se okresy, které jsou v rámci jednoho kraje od sebe vzdálené, mohou zásadně lišit mezi sebou, ale naopak se podobat sousedním okresům v jiném kraji, ale pro lepší uchopení představy o situaci na celém území České republiky je statistika krajů také přínosná.

Protože 14 lokalit lze mezi sebou srovnávat přehledněji než 77 okresů, je zajímavé se podívat na změny počtu heren v krajích v čase.

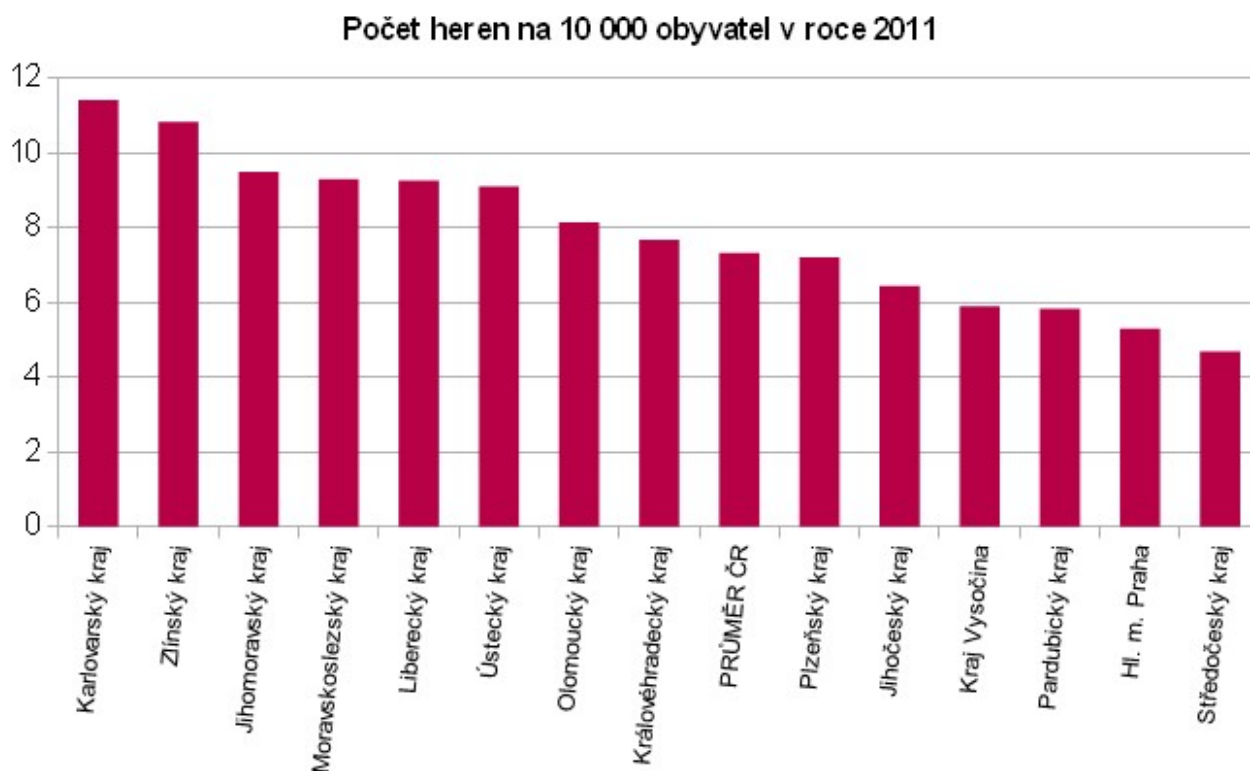
Počet heren v krajích 2009 - 2013

Graf č. 9. Počet heren v krajích v letech 2009 – 2013.

Kraje jsou seřazeny podle počtu heren v roce 2013. Pořadí krajů se během let zásadně neměnilo, vždy maximálně o dvě místa. Jihomoravský a moravskoslezský kraj k sobě mají velmi blízko. V obou byl vždy zásadně vyšší počet heren než v ostatních krajích. To odpovídá tomu, že i v předchozích popisech se na prvních místech v počtu a hustotě heren držely okresy právě v těchto krajích. V grafu je zaznamenán i průměr pro Českou republiku. Nejblíže mu je vývoj počtu heren v olomouckém a středočeském kraji. Naopak plzeňský a ústecký kraj a Praha se vymykají trendu, že nejvyšší počty heren vykazovaly kraje v roce 2011 a od té doby klesají. V těchto třech regionech počty heren stoupaly až do roku 2012 a klesly až v letošním roce. Nejmenší kolísání v počtech heren zaznamenal pardubický kraj. Zajímavé také je, že čím více heren v kraji je, tím větší výkyvy v jejich počtu se v průběhu let objevují. Zřejmě je to určitý „jev shlukování“, kdy vyšší koncentrace nabídky hazardních her dovoluje provozovatelům otvírat další herny, protože ostatní služby z lokalit odcházejí nebo protože jedna herna navíc v zatížené lokalitě není tak nápadná a tudíž nemusí čelit většímu odporu místních obyvatel. Musíme ale také brát v potaz, že tyto výkyvy mohou být způsobeny i jen jedním okresem, pokud se v něm nějak zásadně mění podmínky pro provozování hazardních her.

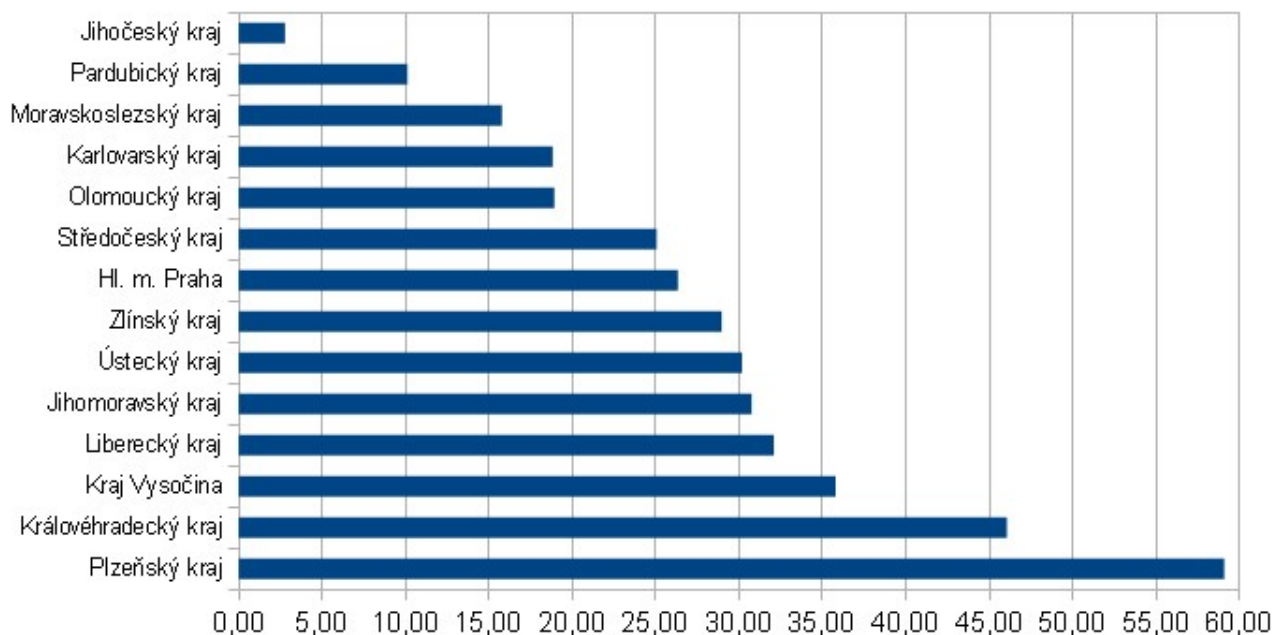
V absolutních číslech jsou na předních místech velké kraje a Praha, ale při sledování hustoty heren zjišťujeme, že se na první místa dostávají kraje, které žebříčku předtím nedominovaly.

Graf č. 10. Počet heren na 10 000 obyvatel v roce 2011 v krajích.

Na prvním místě je tentokrát karlovarský kraj, jehož okres Cheb jsme zaznamenali v předchozích statistikách jako okres s vysokou hustotou heren podobně jako Louny a Sokolov. Spolu se zlínským krajem jsou to jediné dva kraje, které překračují pomyslnou hranici 10 heren na 10 000 obyvatel. Hustoty heren v ostatních krajích pak téměř lineárně klesají. Průměr pro celou republiku je 7,3. V souladu s absolutními počty pak následují na dalších místech kraje jihomoravský a moravskoslezský v těsném závěsu s krajem libereckým a ústeckým. Zde se ukazuje, které české regiony jsou skutečně zatíženy hazardem. Při srovnání přírůstku v čase nacházíme mezi těmito kraji rozdíly v dynamice.

Procentuální změny počtu heren v krajích v letech 2009 - 2013

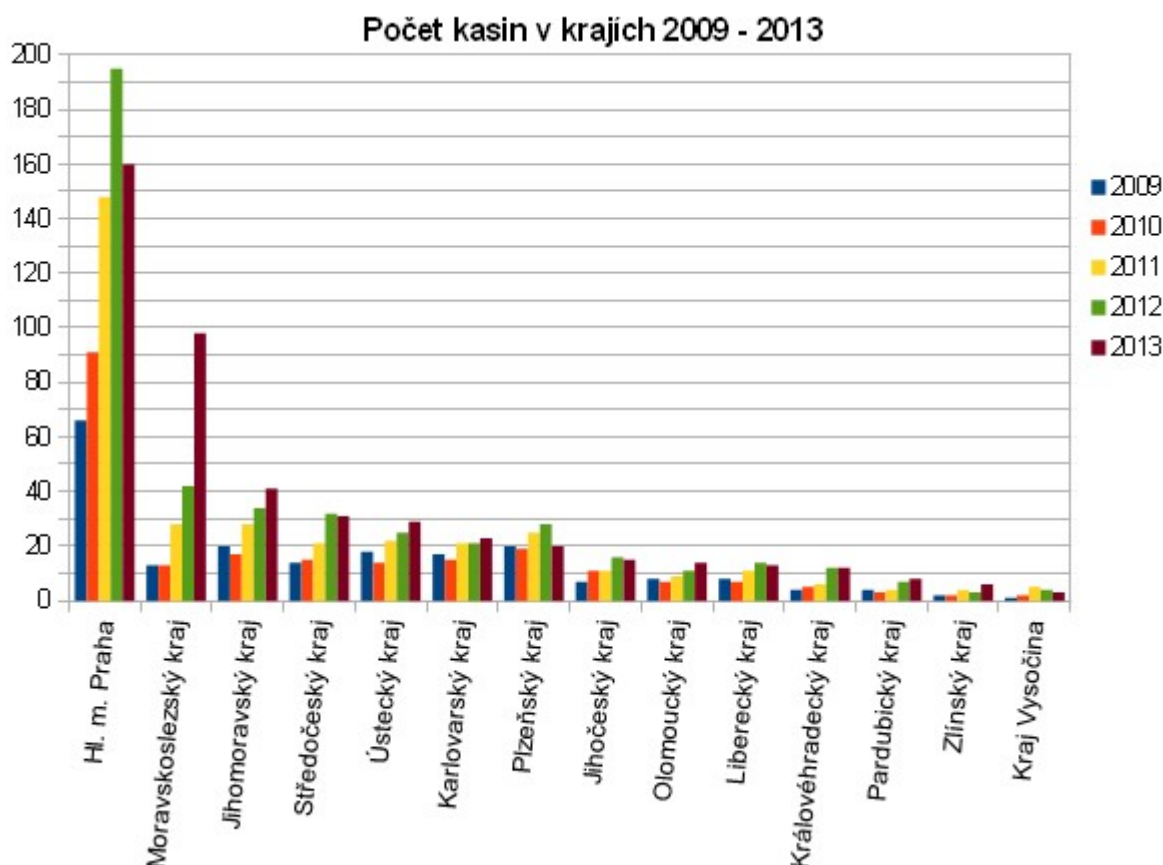

Graf č. 11. Procentuální změny počtu heren v krajích mezi roky 2009 a 2013.

Zatímco počty heren v moravskoslezském a karlovarském kraji se mezi těmito roky zvýšily o méně než pětinu (i když během těchto let výrazně kolísaly), kraj královéhradecký a plzeňský zaznamenaly přírůstek o 46, resp. 59 %, přestože celkově se pohybují okolo českého průměru (viz graf č. 10). Otázkou je, zda je pro společnost významnější změna absolutní nebo změna relativní. Např. pokud otevření jednoho kasina v okrese způsobí změnu 100 %, může to podávat zavádějící informaci o tom, jak je daná oblast zatížena hazardem.

Výše jsme zmínili, že počty kasin v okresech se výrazně liší. Podobně je tomu v krajích. Osm ze 14 krajů má maximálně 20 kasin. Nejméně kasin je v roce 2013 v kraji Vysočina, pouhá 3 kasina. Kraj Vysočina je ale ze všech úhlů pohledu hazardem zatížen celkově nejméně, takže tento údaj není překvapivý. Další čtyři kraje mají do 41 kasin, nejvíce kasin je v Praze (160) a moravskoslezském kraji (98). Praha (příčemž je to co do rozlohy kraj nejmenší) tak pokrývá téměř 34 % českých kasin a moravskoslezský kraj skoro 21 %. Ve dvou krajích tak je více než polovina všech českých kasin. Největší změny v počtu kasin mezi roky 2009 a 2013 proběhly taktéž v Praze a moravskoslezském kraji (přibylo 94, resp. 85 kasin), který také zaznamenal výraznou změnu v pořadí. Zatímco v roce 2009 byl v rámci České republiky na 7.

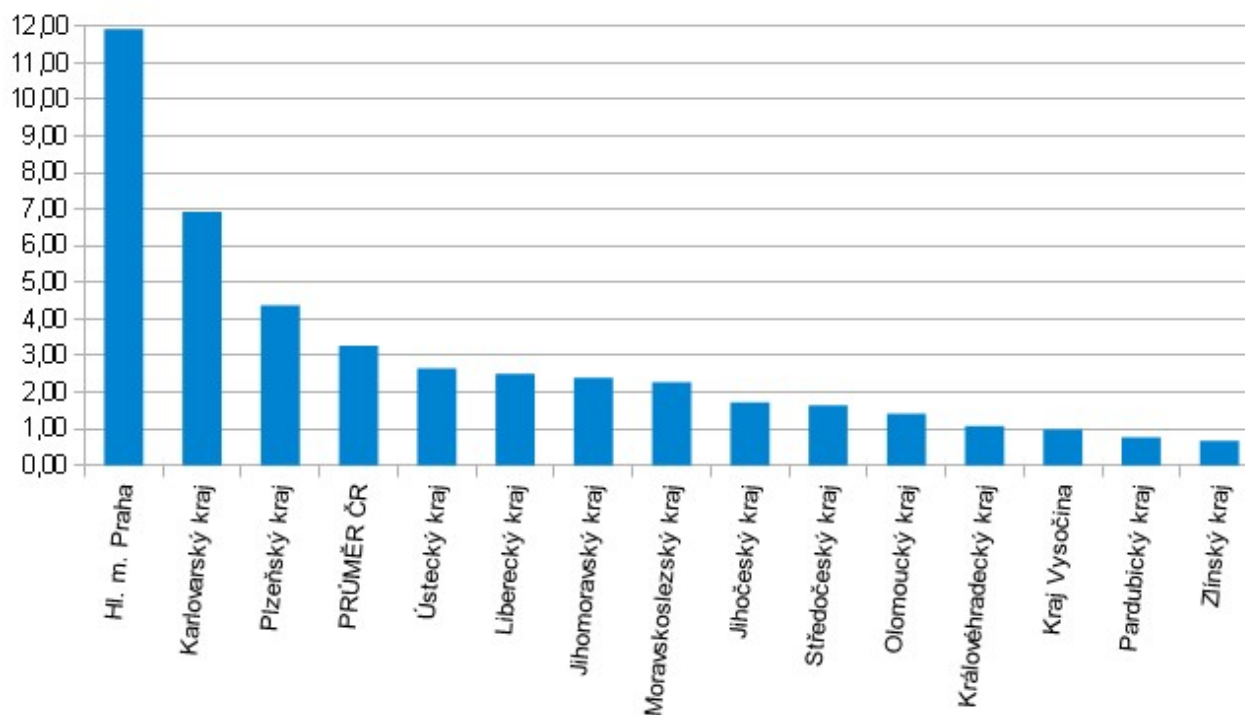
místě, v roce 2011 už se o druhé místo dělil s jihomoravským krajem a v roce 2013 už byl na druhém místě daleko před ostatními kraji. Praha si drží první místo po celou dobu. Počet kasin v Praze od roku 2009 vzrostl téměř dvaapůlkrát, ale nejdynamičtější přírůstek zažil moravskoslezský kraj, především okresy Karviná, Ostrava a Frýdek-Místek. V tomto kraji se počet kasin zvýšil ze 13 na 98.

Graf č. 12. Počet kasin v krajích v letech 2009 – 2013.

Co se týče počtu kasin na 100 000 obyvatel, jednoznačně největší dostupnost sázkových her v kasinu nabízí Praha. S velkým odstupem následuje karlovarský kraj. Nad průměrem ČR je ještě kraj plzeňský. Stav z roku 2011 sice neodráží vysoký přírůstek kasin v moravskoslezském kraji, ale pokud budeme předpokládat, že počet obyvatel kraje se nemění o desítky tisíc, v letošním roce je pravděpodobně na třetím místě.

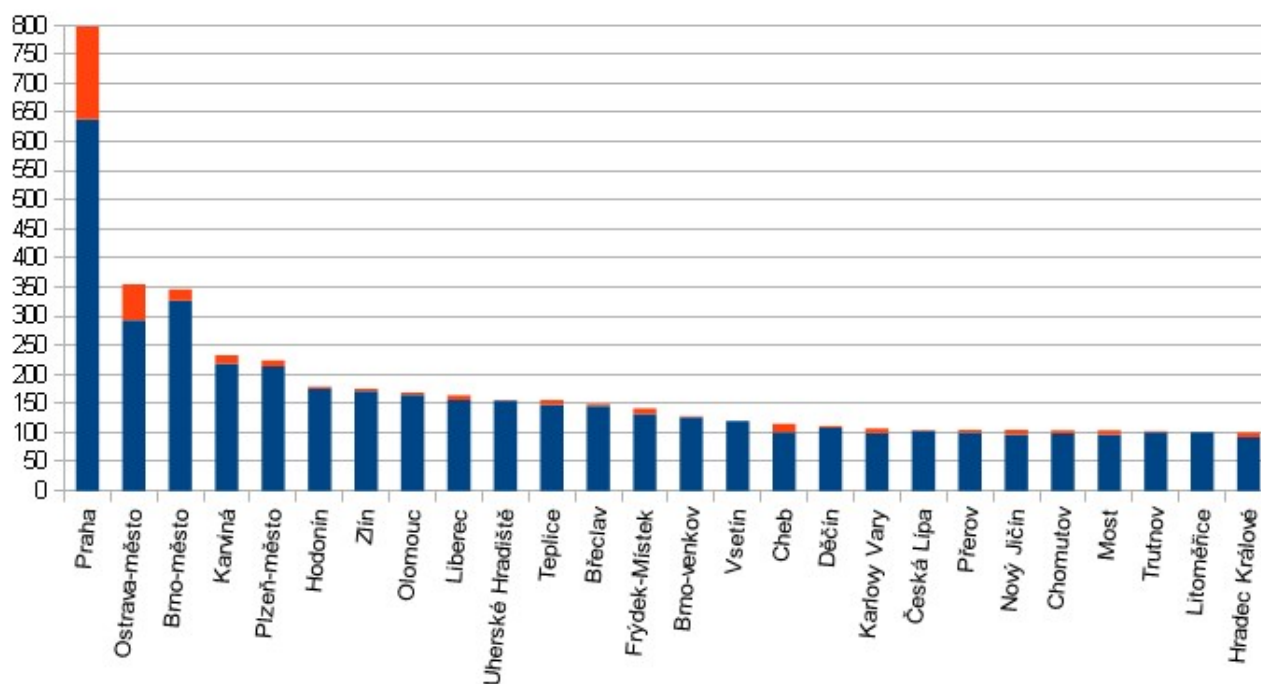
Počet kasin na 100 000 obyvatel v roce 2011

Graf č. 13. Počet kasin na 100 000 obyvatel v krajích v roce 2011.

V datech, která jsme zatím zkoumali, můžeme pozorovat, že počty heren a kasin a jejich vzájemný poměr se liší v každém okrese i kraji. Proto se podíváme na podíl kasin na celkovém počtu provozoven v okresech a v krajích.

Podíl heren a kasin v okresech v roce 2013

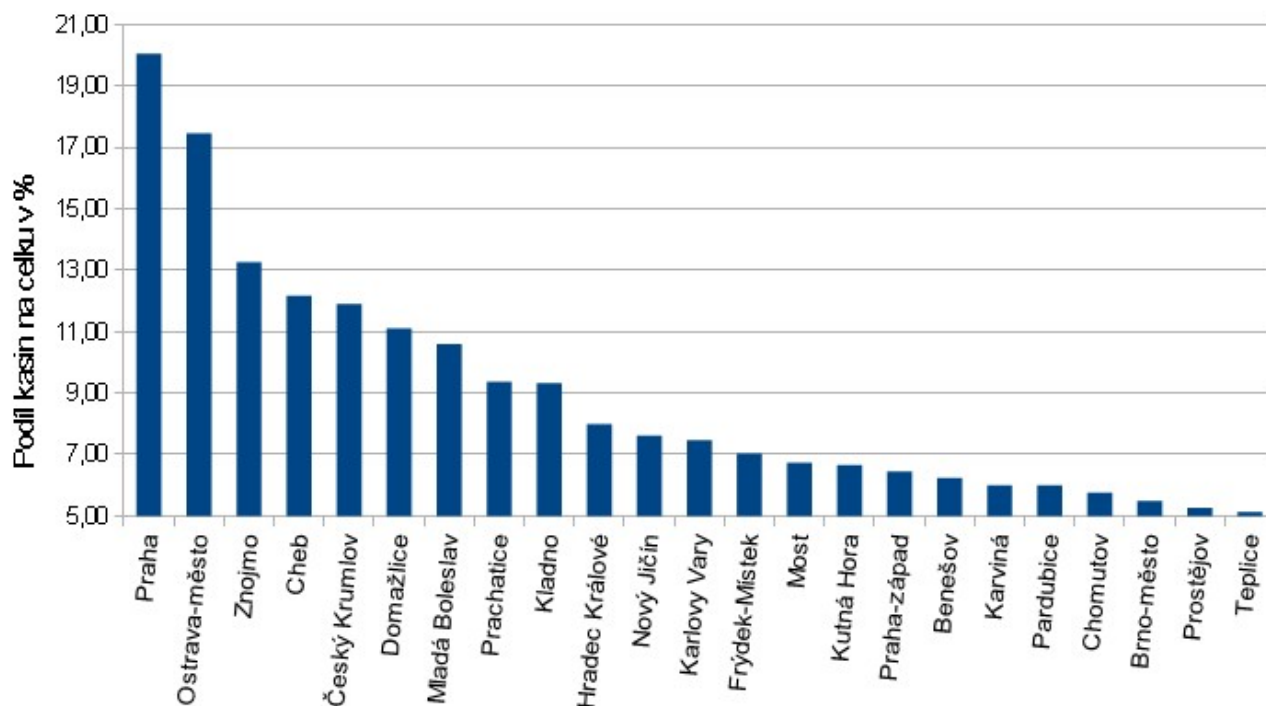
Graf č. 14. Podíl kasin na celkovém počtu provozoven v roce 2013.

V grafu č. 14 lze přehledně porovnat rozdílné poměry heren a kasin v okresech, které mají celkem alespoň 100 provozoven. Okresy jsou seřazeny podle celkového počtu provozoven, červeně jsou vyznačeny podíly kasin na celku každého okresu. Praha se svým vysokým počtem provozoven od ostatních okresů opět odlišuje, protože je to ve všech ohledech ve srovnání s ostatními okresy či kraji specifická lokalita.

Zajímavější je srovnat Ostravu s Brnem. Tyto dva okresy mají téměř stejný počet provozoven hazardních her, ale Ostrava má třikrát více kasin, tudíž jejich větší podíl na celku. V podrobnější analýze by bylo možné zjišťovat, zda mají tyto rozdíly vliv na socioekonomickou situaci daných okresů.

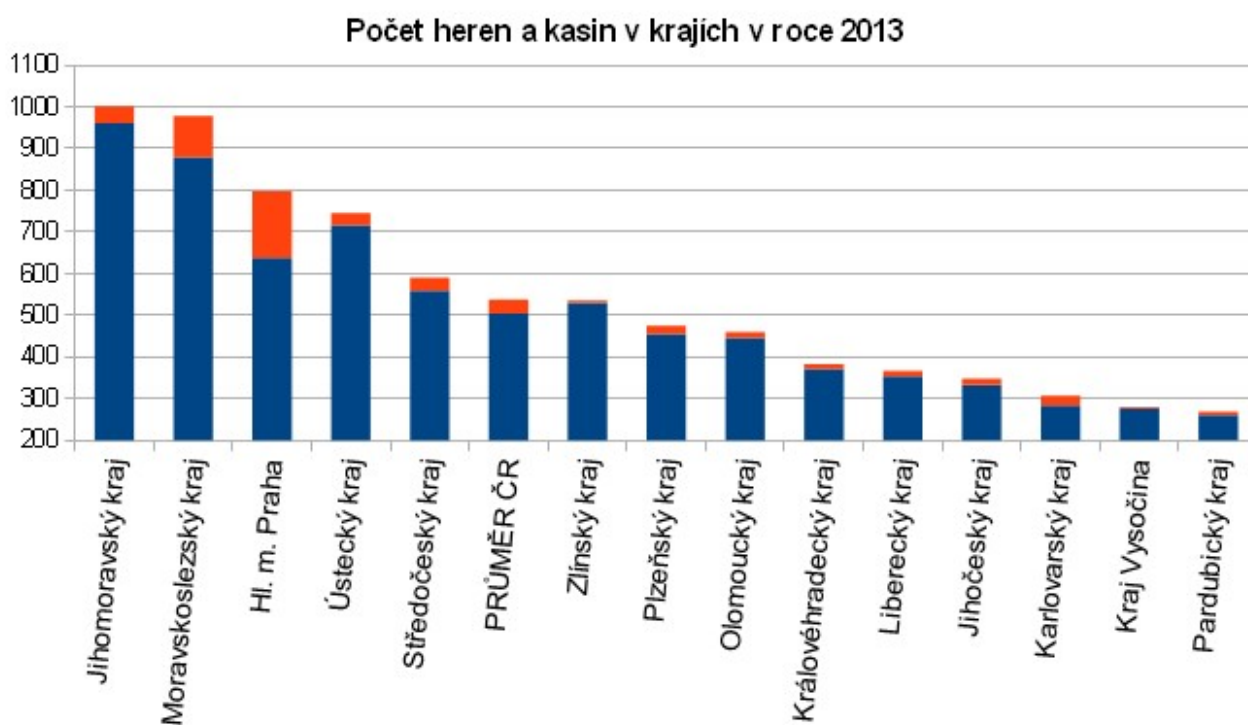
V následujícím grafu jsou zobrazeny okresy s podílem kasin na celkovém počtu v procentech vyšším než 5,0. Průměrný podíl pro celou Českou republiku je 4,0. Zmiňované rozdílné okresy Ostrava a Brno jsou na opačných koncích. Praha a Ostrava se výrazně odlišují od ostatních okresů, i když ještě dalších pět jich má podíl vyšší než 10. Opět se zde objevuje Cheb, ale jsou tu i okresy, které celkovým počtem nevybočují z průměru – Znojmo, Český Krumlov, Domažlice, Mladá Boleslav.

Okresy s nejvyšším podílem kasin v roce 2013

Graf č. 15. Okresy s nejvyšším podílem kasin v roce 2013.

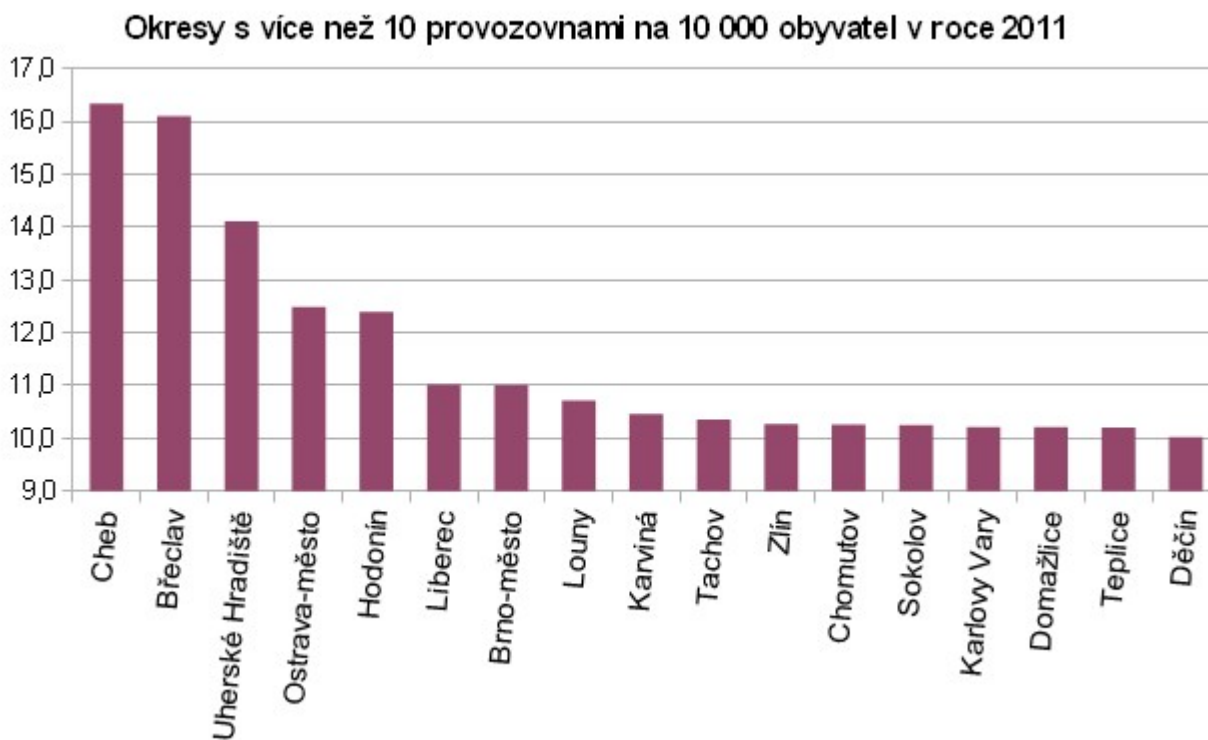
Podobný výsledek jako v okresech sledujeme při stejném zobrazení podílu kasin na celkových počtech v krajích. Zatímco nejvyšší celkový počet provozoven vykazuje jihomoravský kraj, nejvyšší podíly kasin na celku jsou opět v Praze a v moravskoslezském kraji. V grafu je zobrazen i český průměr, nad který se vešly ještě i ústecký a střeďočeký kraj. Vyšší podíl kasin zaznamenáváme i v karlovarském kraji, přestože ten je co do celkového počtu téměř na konci pořadí.

Graf č. 16. Podíl kasin na celkovém počtu provozoven v krajích v roce 2013.

Doposud jsme se zaměřovali na herny a kasina zvlášť, abychom zjistili, jaké jsou mezi těmito dvěma druhy provozoven hazardních her rozdíly. Zatímco v některých okresech je velký počet heren a jen jedno nebo žádné kasino, v jiných je jejich poměr nižší. Proto se podíváme na celkové součty provozoven, tedy všech heren, kasin a restauračních zařízení, ve kterých se provozují hazardní hry a hrací přístroje, které jsou povolovány Ministerstvem financí.

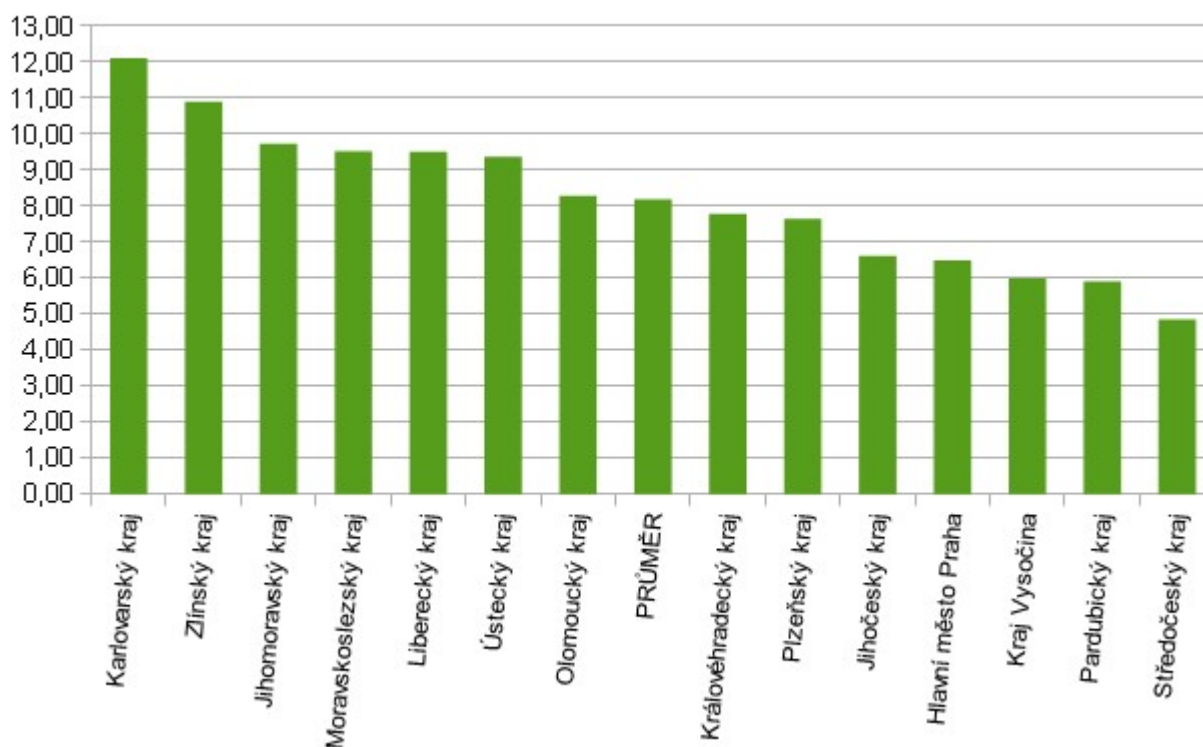
V následujícím grafu jsou celkové součty provozoven převedeny na hustotu. Získáváme tak komplexní obraz o stavu dostupnosti a územního rozložení hazardních her v České republice.

Graf č. 17. Okresy s nejvyšší hustotou provozoven v České republice v roce 2011.

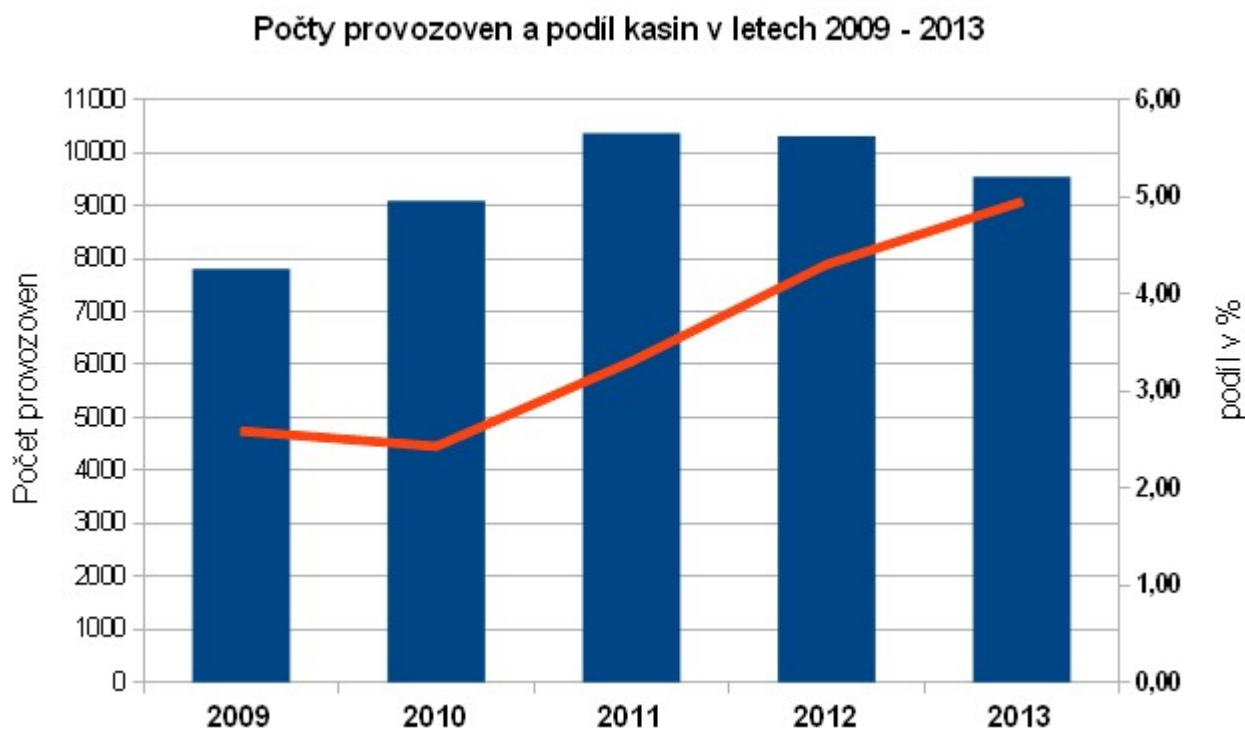
Okresy s nejvyšší hustotou heren a kasin jsou Cheb a Břeclav. S odstupem následuje Uherské Hradiště a s dalším krokem Ostrava a Hodonín. 11 provozoven na 10 000 obyvatel dosahují ještě okresy Liberec a Brno.

Počet provozoven na 10 000 obyvatel v krajích v roce 2011

Graf č. 18. Hustota provozoven v krajích České republiky v roce 2011.

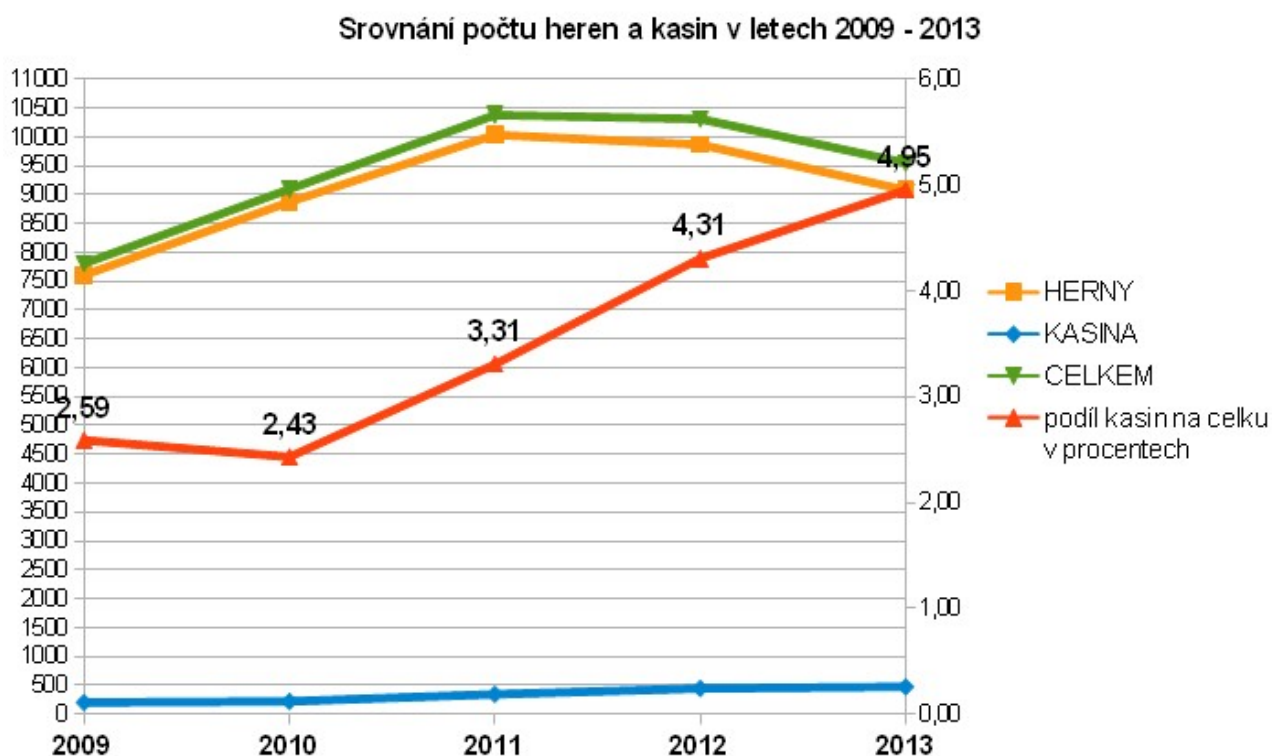
V celkovém přehledu krajů je na prvním místě s nejvyšší hustotou karlovarský kraj, následuje zlínský a skupina čtyř krajů s podobnými hodnotami: jihomoravský, moravskoslezský, liberecký a ústecký. Nad český průměr se dostal ještě olomoucký kraj. Při srovnání pořadí okresů a jejich příslušnosti ke krajům vidíme, že to vždy nejsou největší krajská města, která by vedla žebříčky počtů heren a kasin. Především při pohledu na hustoty provozoven se vynořují města, která bychom na předních příčkách možná nečekali. V tomto ohledu nejvíce vystupuje Cheb. Při prozkoumání časových trendů zjistíme, že zatímco celkové počty provozoven stoupaly do roku 2011 a od té doby klesají, podíl kasin na celku se zvyšuje.

Graf č. 19. Počty provozoven a podíl kasin v letech 2009 – 2013.

Sloupce označují celkové počty provozoven, zatímco křivka na vedlejší ose označuje průměrný procentuální podíl kasin na celkovém počtu provozoven. Meziročně na začátku sledovaného období tento podíl mírně klesl, zatímco od roku 2010 stoupá zdá se lineárně a v letošním roce dosahuje 4,95 %. Bude zajímavé sledovat, zda se tento podíl bude v dlouhodobém měřítku i nadále zvyšovat, nebo se ustálí na určité hranici.

Podrobnější detaily ukazuje graf č. 20. Křivka podílu kasin na celkovém počtu je stejná a v absolutních hodnotách jí odpovídá křivka kasin. Díky tomu, že zároveň klesají počty heren, stoupá podíl kasin rychleji než jejich absolutní počty. Celkový trend je klesající a odpovídá legislativním změnám, které proběhly v roce 2011.

Graf č. 20. Přehled počtu heren a kasin a podílu kasin na celku v letech 2009 – 2013.

7.2 Korelační analýza

Nejvýznamnějším cílem této práce je porovnat dostupnost či nabídku hazardních her se sociodemografickými ukazateli. Těch srovnáváme s údaji o provozovnách sázkových her 22. Jsou to ukazatele, které se dotýkají rodinných oblastí (rozvody, potraty), zaměstnání (nezaměstnanost, mzdy, pracovní neschopnost, počet uchazečů na jedno volné pracovní místo), zdravotní a sociální oblasti (léčby, nehodovost, sebevraždy) apod. Dva z ukazatelů pocházejí z Ústavu zdravotnických informací a statistiky (údaje o počtech ambulantních a pobytových léčeb pro diagnózu F 63.0 Patologické hráčství), všechny ostatní z veřejné databáze Českého statistického úřadu, která je dostupná online. Pro kraje jsou dostupná všechna data, pro okresy všechna kromě výše dávek státní sociální podpory, sociálních příplatků, hrubých mezd a podílu vysokoškoláků. Omezením je, že data jsou nejnověji dostupná za rok 2011, proto tyto ukazatele koreluje s údaji o provozovnách také z roku 2011, přestože počty heren v jednotlivých okresech se po novele zákona č. 202/1990 Sb. začaly snižovat.

Data jsou korelována zvlášť pro herny, kasina a celkové součty a to vše odděleně pro okresy a kraje. Jsou vždy korelovány relativní hodnoty, tzn. hustoty heren či kasin.

Ukazatele, které jsou v absolutních hodnotách, jako např. počty zjištěných trestných činů, jsou také přepočítány na relativní hodnoty (na počet obyvatel daného okresu či kraje). Korelace jsou počítány v SPSS pomocí Pearsonova korelačního koeficientu a kontrolovány na hladině významnosti 95 %, resp. 0,05.

V následující tabulce je přehled ukazatelů, které jsou v korelační analýze významné. Korelace, ve kterých je hladina významnosti nižší než 0,01, jsou obzvláště významné a SPSS je značí dvěma hvězdičkami. Záporné hodnoty korelačního koeficientu značí nepřímý vztah mezi dvěma proměnnými.

	OKRESY	Kor. koef.	Sig.	KRAJE	Kor. koef.	Sig.
HERNY	Počet dopravních nehod	-0,244*	0,033	Sociální dávky	0,535*	0,046
	Nezaměstnanost	0,447**	0,000	Sociální příplatky	0,634*	0,015
	Přírůstek obyvatel	- 0,471**	0,000	Přírůstek obyvatel	- 0,637*	0,014
	Průměrný důchod	-0,291*	0,010			
	Počet uchazečů na 1 volné místo	0,256*	0,025			
KASINA	Počet trestných činů	0,346**	0,002	Počet trestných činů	0,816* *	0,000
	Počet případů pracovní neschopnosti	0,367**	0,001	Počet případů pracovní neschopnosti	0,807* *	0,000
	Počet sebevražd	-0,238*	0,037	Počet dopravních nehod	0,635*	0,015
	Počet rozvodů	0,288*	0,011	Průměrný důchod	0,825* *	0,000
	Počet potratů	0,296**	0,009	Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob	0,612*	0,020
				Průměrné hrubé mzdy	0,757* *	0,002
CELKE M	Přírůstek obyvatel	- 0,465**	0,000	Přírůstek obyvatel	- 0,596*	0,025
	Průměrný důchod	-0,259*	0,023	Sociální dávky	0,539*	0,047
	Počet uchazečů na 1 volné místo	0,226*	0,048	Sociální příplatky	0,578*	0,031
	Nezaměstnanost	0,428**	0,000			
	Počet ambulantních léčeb	0,233*	0,041			

Tabulka č. 3. Významné ukazatele a jejich korelační koeficienty.

Vzhledem k tomu, že krajů je 14, což je pro korelaci poměrně nízký počet, je třeba interpretovat výsledky z krajů obezřetně. Proto jsou také korelační koeficienty u krajů velmi vysoké, vždy vyšší než 0,53, zatímco u okresů se pohybují v rozmezí od 0,22 do 0,47, což jsou hodnoty, které bychom spíše očekávali vzhledem k tomu, že zde nehledáme příčinné souvislosti mezi proměnnými, nýbrž jen ukazatele, které se vyskytují společně s dostupností hazardních her. Navíc např. průměrný důchod vykazuje v krajích vysokou pozitivní korelaci u kasin, zatímco v okresech je naopak nepřímo závislý a jen slabě koreluje. To lze vysvětlit tím, že kasina se nacházejí především ve větších městech, kde jsou také vyšší mzdy i důchody.

Zajímavé a přesnější jsou tedy hlavně korelace pro okresy. U korelací pro herny jednoznačně vystupuje z řady nezaměstnanost a přírůstek obyvatel. Oba jsou velmi významné a hodnoty jejich korelačních koeficientů jsou nad $|0,44|$. Oba se také objevují znovu v korelacích pro herny a kasina dohromady, opět ve vysokých hodnotách. Přírůstek obyvatel je nepřímo závislý na hustotě provozoven, což znamená, že v okresech s vyšší hustotou hazardních her mají počty obyvatel tendenci se snižovat, ať už odstěhováním či mírou úmrtnosti. To by mohlo znamenat, že lidé se stěhují za prostředím, ve kterém je nižší nabídka hazardu, resp. by to mohl být jeden z jejich důvodů. Tyto dva ukazatele spolu dokonce korelují hodnotou 0,352, což potvrzuje, že lidé se stěhují a zakládají rodiny tam, kde je šance získat vyšší mzdy.

Souvislost hazardu s nezaměstnaností je jednou z hypotéz tohoto výzkumu a zde ji můžeme potvrdit. Korelace s nezaměstnaností také vysvětluje korelaci se sociálními dávkami, sociálními příplatky a počty uchazečů na jedno pracovní místo.

Počet dopravních nehod se objevuje jen v korelaci s hustotou heren a ještě poměrně slabě. Přesto je zajímavé, že je mezi nimi nepřímá souvislost. Vysvětlit by to bylo možné tím, že na území okresů s vyšší hustotou heren lidé méně často řídí auto nebo méně často vlastní řidičské oprávnění, jezdí opatrněji anebo jsou třeba na silnicích častější dopravní kontroly.

Korelace s kriminalitou se objevila jen u kasin, což by opět bylo možné přičíst koncentraci kasin ve větších městech, kde je vyšší i kriminalita. Zda to nějak souvisí přímo s hazardem, nelze z této analýzy zjistit.

Jedině u kasin se také objevily rodinné jevy, které bychom mohli nazvat negativními.

Jsou to rozvodovost a potratovost, které se ukazují poměrně dosti významně. Interpretace je opět obtížná.

V korelaci hustot všech provozoven se objevila souvislost s počty ambulantních léčeb patologických hráčů ve velmi nízké korelaci. Předpokladem je, že v oblastech s vyšší dostupností je vyšší riziko vzniku závislosti a tudíž i větší počet léčeb, resp. ambulantního poradenství spíše než komplexní léčby. Není ovšem překvapením, že se jako významná neobjevila korelace s hospitalizacemi, protože obecným přesvědčením je, že většina gamblerů se do léčby nikdy nedostane, především pak ne do pobytové.

8 Diskuse

V analýze jsme pozorovali, že počty heren a kasin se velmi různí jak mezi okresy, tak mezi kraji. Hustota provozoven je taktéž rozdílná. Dostupnost hazardních her tedy není rovnoměrná v celé zemi podobně jako není všude stejná míra nezaměstnanosti, kriminality, výše platů atd. V korelační analýze jsme proto mohli potvrdit souvislost prevalence hazardních her především s nezaměstnaností a dalšími aspekty trhu práce jako je např. počet uchazečů na jednu pracovní pozici. Další oblastí, která s hazardem souvisí, je ekonomická charakteristika představovaná v analýze výší důchodů a demografický ukazatel pohybu obyvatel. Ten ukázal velmi významnou souvislost s výskytem hazardních her. Slabší, ale přesto významné korelace se objevily v oblasti zdravotní, tzn. počty ambulantních léčeb a sebevražd, a v oblasti rodinné, kterou představují počty rozvodů a umělých přerušování těhotenství. Zajímavé je, že se neprokázala velmi významná celková souvislost s kriminalitou, což ale lze vysvětlit tím, že jsou k dispozici jen data o zjištěných trestných činech. Pokud hazard souvisí s trestnou činností, jsou to skutky, které nejsou zjištěny.

Na začátku výzkumu jsme si stanovili výzkumné otázky, na které hledáme odpovědi, a hypotézy, které budou potvrzeny či vyvráceny. Výzkumná otázka k prevalenční analýze zněla: Jaký je počet heren a kasin v jednotlivých okresech a krajích České republiky? Odpovědi jsou popsány v části popisné statistiky. Okresy i kraje se mezi sebou výrazně liší. Některé oblasti jsou zatíženy hazardem, tzn. vykazují vysokou hustotu provozoven na počet obyvatel, jiné naopak tento jev téměř neznají. Zatíženými lokalitami jsou především okresy Cheb, Břeclav, Uherské Hradiště, Ostrava, Karviná, Brno a Hodonín, na úrovni krajů to je karlovarský, zlínský,

jihomoravský a moravskoslezský kraj. Pro většinu krajů představoval rok 2010 vrchol v počtu provozoven a od té doby jejich počty spíše klesají, výjimkou je plzeňský kraj, kde počty stoupaly a v posledním roce se drží na stejné úrovni, a který má společně s karlovarským krajem a Prahou také nejvyšší hustotu kasin.

Hypotézy k této části byly následující:

H1: Počty provozoven se v okresech výrazně liší. Tuto hypotézu jsme potvrdili.

H2: Existují okresy, které jsou hazardem zatíženy více než jiné. Tuto hypotézu jsme také potvrdili.

H3: Počty heren se v čase snižují. Hypotéza je potvrzena. Počty heren se ovšem začaly snižovat až v polovině sledovaného pětiletého období a to pomaleji než byl jejich předchozí nárůst. Přesto můžeme říci, že trend je klesající.

H4: Počty kasin se v čase zvyšují, tzn. roste podíl počtu kasin na celkovém počtu provozoven. Tato hypotéza byla bezezbytku potvrzena. Podíl kasin na celku roste od roku 2010 lineárně a za tu dobu se více než zdvojnásobil.

Výzkumná otázka k druhé části analýzy zněla: Které sociodemografické ukazatele korelují s nabídkou hazardních her? V korelační analýze bylo testováno 22 indikátorů a některé z nich s prevalencí hazardních her opravdu souvisejí. Hypotézy k této otázce byly následující:

H1: Dostupnost hazardních her koreluje s aspekty zaměstnanosti. Tato hypotéza byla potvrzena. Významné korelace se objevily u míry nezaměstnanosti a počtu uchazečů na jedno pracovní místo.

H2: Dostupnost hazardních her koreluje s trestnou činností. Tato hypotéza byla potvrzena částečně. Sice je významná korelace u kasin v okresech, ale u heren ani u celkové dostupnosti provozoven se tento ukazatel znovu neobjevil. Podrobnější analýza s větším počtem indikátorů z trestní oblasti by možná prokázala silnější souvislost.

H3: Dostupnost hazardních her koreluje se socioekonomickou situací dané oblasti. Tato hypotéza byla potvrzena. Dostupnost hazardních her koreluje s negativními rodinnými jevy jako jsou rozvody a potraty, s pohybem obyvatelstva i s výší důchodů.

H4: Dostupnost hazardních her koreluje se zdravotním stavem obyvatelstva. Potvrzeno částečně. V celkovém počtu provozoven se objevuje slabá korelace k ambulantní léčbou a u kasin je nepřímá souvislost se sebevraždami, ale např. míra

úmrtnosti či míra úmrtnosti na poruchy oběhové soustavy (tedy kardiovaskulární onemocnění) se jako související vůbec neprokázaly.

Korelační analýza nemá za cíl potvrzovat příčinné vztahy mezi proměnnými, proto nelze říci, zda prevalence hazardu ovlivňuje hodnoty sociodemografických ukazatelů. Analýza ukázala, že určité jevy se vyskytují častěji spolu, jako např. prevalence hazardních her a míra nezaměstnanosti.

Je také třeba brát v potaz kvalitu a dostupnost dat. Určité omezení představovaly sociodemografické indikátory, které nebyly dostupné na úrovni okresů – průměrné mzdy, vyplacené sociální dávky a sociální příspěvky a podíly vysokoškolsky vzdělaných osob. Podobně tak zdrojová data o hernách a kasinech jsou limitována tím, že jde pouze o provozovny povolené Ministerstvem financí, jsou to tedy herny, ve kterých jsou hrací přístroje typu IVT, LLS a EMR, a kasina, zatímco herny pouze s VHP, které nabízejí nižší vklady a nižší výhry, v analýze vůbec nejsou zahrnuty. Těchto heren je také velké množství, což mohlo výsledky vychýlit. Je proto tedy brát na vědomí, že výsledky korelační analýzy jsou platné pouze pro herny, ve kterých jsou dostupné jiné typy přístrojů.

V roce 2011 díky změně legislativy nastal trend snižování počtu provozoven a bude zajímavé sledovat, zda se tento trend v budoucích letech potvrdí či zda šlo jen o výkyv.

9 Závěr

Cílem této práce bylo zjistit prevalenci, dostupnost, nabídku hazardních her v České republice a její vztahy k sociodemografickým charakteristikám. Zjistili jsme, že existují určitá centra hazardu a to nejen ve velkých městech. Některé lokality jsou zatíženy hazardem velmi, jiné téměř vůbec. Počty a podíly heren a kasin se také během posledních pěti let v různých regionech měnily, někde přibývaly i několikanásobně. Vztah prevalence hazardních her s indikátory sociálními, ekonomickými a pracovními byl potvrzen. Hlubší analýza by mohla zkoumat příčinné souvislosti anebo se zaměřit na prozkoumání určitých aspektů souvislosti hazardu se sociální situací zatížených lokalit.

V této práci byl podán celkový přehled o prevalenci příležitostí ke gamblingu v České republice. Další výzkum, který by odstranil současná omezení, by mohl přinést detailnější poznatky o stavu hazardu a jeho vlivu na společnost.

Zdroje

- EL-GUEBALY, N., PATTEN, Scott B., CURRIE, Shawn, WILLIAMS, Jeanne V.A., BECK, Cynthia A., MAXWELL, Colleen J., WANG, Jian Li. Epidemiological associations between gambling behaviour, substance use and mood and anxiety disorders. 2006. *Journal of Gambling Studies*, 22. doi: 10.1007/s10899-006-9016-6.
- FROUZOVÁ, Magdalena. Gambleři a gambling. In: KALINA, K. (Ed.). *Drogy a drogové závislosti 2. Mezioborový přístup*. Úřad vlády České republiky: Praha: 2003. 1. vydání. ISBN 80-86734-05-6.
- JAZAERI, Sayed Amir, BIN HABIL, Mohammad Hussain. Reviewing two types of addictions – pathological gambling and substance use. 2012. *Indian Journal of Psychological Medicine*, Jan-March 2012, 34 (1). doi: 10.4103/0253-7176.96147.
- KOVÁŘ, Milan. *Hazard v České republice*. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Národohospodářská fakulta. Vedoucí práce: David Lipka. Praha: 2009.
- MILTON, S. Addictions without substance series: The conundrums of gambling. 2006. *Drugs and Alcohol Today*, Nov 2006, 6 (3).
- NEŠPOR, K. Diagnostika a diagnostická kritéria poruch vyvolaných návykovými látkami. 2003. In: KALINA, K. (Ed.) *Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup*. Úřad vlády České republiky. Praha: 2003. ISBN 80-86734-05-6.
- NEŠPOR, Karel, CSÉMY, Ladislav. *Kolik je v České republice patologických hráčů?* 2005.[online] www.drnespor.eu.
- NEŠPOR, Karel, SCHEANSOVÁ, Alena. *Efektivita léčby patologického hráčství*. [nedatováno]. [online] www.drnespor.eu.
- NOVOTNÝ, Josef. *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. Senát parlamentu České republiky. Praha: 2008. [pdf].
- POBOŘILOVÁ, Michaela. *Trestní postih loterií a jiných podobných her*. Studentská vědecká odborná činnost. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Praha: 2012. [pdf].
- ŘEZÁČOVÁ, Lucie, SALIVAR, Lukáš, VLASÁKOVÁ, Martina. *Narůstající objem hazardu v ČR na příkladu VHP a IVT*. Semestrální studie. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. 2010. [pdf].
- SAZKA, a.s. *Komentář k materiálu senátora Josefa Novotného „Studie hazardních*

her v České republice a navrhované změny“. Praha: nedatováno. [pdf].

SURÁK, Jaromír. *Optimální strategie v hazardních hrách*. Bakalářská práce.

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta. Vedoucí práce: Jiří Zelinka. Brno: 2011. [pdf].

Datové zdroje

Data Ministerstva financí poskytnutá prostřednictvím Národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti.

Veřejná databáze Českého statistického úřadu. [online] www.vdb.czso.cz.

Statistiky Ústavu zdravotnických informací a statistiky. [online] www.uzis.cz.

Přílohy

Obrázky hracích přístrojů

Obr. 1. VHP Eldorado Linear. Zdroj: www.synotloterie.cz.

Obr. 2. Vícemístné technické zařízení Max Power Linear. Zdroj: www.synotloterie.cz.

Obr. 3. Příklad vzhledu hry na hracím přístroji. Zdroj: www.synotloterie.cz.

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Tabulka č. 1. Přehled sázek, výher a proher na VHP.

Tabulka č. 2. Seznam sociodemografických ukazatelů.

Tabulka č. 3. Významné ukazatele a jejich korelační koeficienty.

Graf č. 1. Okresy s více než 100 hernami v roce 2013.

Graf č. 2. Okresy s více než 10 hernami na 10 000 obyvatel v roce 2011.

Graf č. 3. Počet heren v ČR v letech 2009 – 2013.

Graf č. 4. Procentuální přírůstek heren v letech 2009 – 2013.

Graf č. 5. Okresy s více než 10 kasiny v roce 2013.

Graf č. 6. Okresy s více než 5 kasiny na 100 000 obyvatel v roce 2011.

Graf č. 7. Počty kasin v letech 2009 – 2013.

Graf č. 8. Procentuální přírůstek kasin v okresech mezi roky 2009 a 2013.

Graf č. 9. Počet heren v krajích v letech 2009 – 2013.

Graf č. 10. Počet heren na 10 000 obyvatel v roce 2011 v krajích.

Graf č. 11. Procentuální změny počtu heren v krajích mezi roky 2009 a 2013.

Graf č. 12. Počet kasin v krajích v letech 2009 – 2013.

Graf č. 13. Počet kasin na 100 000 obyvatel v krajích v roce 2011.

Graf č. 14. Podíl kasin na celkovém počtu provozoven v roce 2013.

Graf č. 15. Okresy s nejvyšším podílem kasin v roce 2013.

Graf č. 16. Podíl kasin na celkovém počtu provozoven v krajích v roce 2013.

Graf č. 17. Okresy s nejvyšší hustotou provozoven v České republice v roce 2011.

Graf č. 18. Hustota provozoven v krajích České republiky v roce 2011.

Graf č. 19. Počty provozoven a podíl kasin v letech 2009 – 2013.

Graf č. 20. Přehled počtu heren a kasin a podílu kasin na celku v letech 2009 – 2013.

Obr. 1. VHP Eldorado Linear. Zdroj: www.synotloterie.cz.

Obr. 2. Vícemístné technické zařízení Max Power Linear. Zdroj: www.synotloterie.cz.

Obr. 3. Příklad vzhledu hry na hracím přístroji. Zdroj: www.synotloterie.cz.